

LIBER SEXTVS.

qui appetit honorem. Sed addere oportet, dictas differentias. Similiter autem ¶ auarus, quantas appetit pecunias, aut intemperans circa quales voluptates. Non enim qui a qualibet voluptate tenetur, intemperans dicitur, sed qui ab aliqua, aut rursus qui definit noctem, umbram terrae, aut quassationem, motum terrae, aut nubem densitudinem aeris, aut ventum motum aeris. Adendum enim quanti, ¶ qualis, ¶ ubi, ¶ a quo. Similiter autem ¶ in ceteris huiusmodi. Omittens enim differentiam quamlibet, non dicit quid est esse. Oportet autem semper ad id, quo indiget, argumentari. Non enim quolibet modo terra mota, neque quantacumque successio erit. Similiter autem neque aere quolibet modo, neque quantocumque moto, ventus erit. Insuper in appetitibus, si non apponitur, quod apparet, ¶ in quot alijs congruit. Vt quoniam voluntas appetitus boni, concupiscentia autem appetitus delectationis, sed non apparentis boni, aut delectationis. Plerumque eni latet appetentes, quoniam bonum, aut delectabile est. Quare non necessarium bonum vel delectabile esse, sed apparens solum. Oportebat ergo sic, ¶ assignationem facere. Si autem et assignauit, quod dictum est, in ipsas species ducendum eum qui ponit ideas esse. Non enim est idea ullius apparentis, nam ipsa species ad ipsam speciem videtur dici. Vt ipsa concupiscentia ipsius delectationis, et ipsa voluntas ipsius boni. Apparentis igitur boni non erit ipsa voluntas, neque apparentis delectationis ipsa concupiscentia. Absurdum enim est esse ipsum apparens bonum vel delectabile. Praeterea si sit quidem habitus definitio, considerandum in habente, si quidem habetis, in habitu. Similiter autem et in ceteris talibus.

bus. Vt si delectatio est iuuatio, & delectabile iuuabile. Vniuersa
 liter autem dicendo sic huiusmodi definitionibus quodammodo
 uno plura accidit eum, qui definit, definire. Nam qui sciētiā
 definit, quodammodo & ignorantia definit. Similiter autē &
 sciū, & insciū, & scire, & ignorare. Primo enim dilucido factō,
 & reliqua quodammodo dilucida sūt. Inspiciendū igitur in oībus
 talibus ne quicquā dissonet ei, qui elemētis utitur, ex contrarijs,
 & cōiugatis. Deinceps in ijs, quæ ad aliquid sunt, cōsiderandū,
 si ad quod genus assignatur, et species ad illud quoddā assignatur
 Vt si opinio ad opinabile, et quedā opinio ad quoddā opinabile.
 Et si multiplex ad submultiplex, et quoddā multiplex ad quod
 dā submultiplex. Si enim nō sic assignatur, manifestū, quoniam
 peccatur. Videndū autē, & si oppositi, opposita est definitio: ut si
 dimidiē ea sit, quæ opposita est ei, quæ est duplicis: nā si duplex est,
 quod in equali superat dimidiū: et dimidiū: quod in equali supe
 ratur. Et in cōtrarijs similiter. nā contraria cōtrarij oratio erit
 secundū vnā quandā complexionē, contrariorū. Vt si adiuuati
 uū quidē effectiuum boni est, nociuū effectiuū mali, aut corrupti
 uū boni, alterū enim horū necessariū est contrariorū esse, ei quod
 ex principio dictū est. Si igitur neutrū contrarium est ei, quod a
 principio dictū est, manifestū: quoniam neutra erit earū (quæ poste
 rius assignatæ sunt) cōtraria oratio. Quare neq; quæ a principio
 assignata est definitio, recte assignata est. Quoniam autē quedā
 contrariorū priuatione alterius dicuntur, ut inaequalitas priua
 tio equalitatis videtur esse. (Inaequalia enim quæ nō equalia
 sunt: dicuntur,) perspicuū, quoniam quod secundū priuationē quidē
 dicitur cōtrariū, necessariū est definire per alterū. Reliquū ve

LIBER SEXTVS.

ro non iā oportet per id, quod secundū priuationē dicitur. Nō enim accidit alterum cognosci. Considerandū igitur in contrarijs huiusmodi peccatū, ut si quis definerit aequalitatē contrarium inequalitati. nā per hoc, quod secundū priuationē dicitur, definiunt. Insuper sic definentē necesse est eo, quod definitur, uti. Patet autē hoc, si accipiatur pro nomine orationā cum nihil referat dicere inequalitatem priuationem aequalitatis, erit aequalitas contrarium priuatione aequalitatis. Quare eodem erit usus. Si autem neutrum contrariorum secundum priuationē dicatur, assignetur autē oratio similiter, ut bonū contrarium malo: manifestū, quoniam malo contrariū bono erit. Nā sic contrariorum similiter oratio assignanda est. Quare rursum eo, quod definitur, accidit uti. Inest enim in mali oratione bonū. Quocirca cū bonum sit malo contrariū, malum autē nihil differat, vel quod est bono contrarium, erit bonū contrarium contrario boni. Perspicuū igitur, quoniam eodē usus est. Insuper si quod secundū priuationē dicitur assignās, non assignauit id, cuius est priuatio, ut habitum, aut contrariū, aut cuiuscunque est priuatio. Et si non in quo aptū est fieri. Ut si ignorantia dicens priuationem, non scientie priuationē dixerit, aut si non addiderit, in quo apta est fieri, aut si addiderit, non in quo primo assignauerit, ut quoniam non in rationali, sed in homine, vel in anima. Nam si quodlibet horum omiserit, peccauit. Similiter autem et si cecitatem non visus priuationem in oculo dixerit. Oportet enim bene assignantem quid est, et cuius est priuatio assignare, et quidnam est, quod priuatum est. Videndum autem, et si non secundum priuationem dictum, priuatione definiuit, ut in ignorantia videbitur esse huius.

huiusmodi peccatū ijs, quæ secundū negationē ignorantia dicunt. Nā quod non habet scientiā, nō videbitur ignorare, sed magis quod deceptum est. Propter quod neq; inanimata, neq; pueros dicimus ignorare. Quare non secundum negationē scientie ignorantia dicitur. Insuper si similibus nominis casibus similis orationis casus aptantur. Vt si adiutivum est effectuum sanitatis, adiutivum est sanitatis effectivum, & adiuuans efficiens sanitatem. Considerandū et in idea, si aptabitur dictus terminus. Nā in quibusdā nō accidit, ut quæ admodum Plato definiuit, mortale addēs in animalium definitionibus. Idea enim non erit mortalis, ut ipse hō. Quare non aptabitur ad ideā definitio. Simpliciter autē in quibus apponitur effectuum, aut passivum, necesse est dissonare in idea terminū. Siquidē impassibiles, et immobiles vidētur esse ideae ijs, qui dicunt ideas esse. Aduersus hoc autē & tales orationes utiles sunt.

De definitione loci alij. Cap. V.

Insuper si eorū, quæ secundū equiuocationē dicuntur unā definitionē omnium cōmunē assignauit. Vniuoca enim quorū una est secundū nomē rō. Quare nullius eorū, quæ sub rōie sunt, assignatus est terminus, quoniam similiter ad omne equiuocū adaptatur. Passus autem hoc est et Dionysij vitæ terminus, siquidē ea motus est generi nutriendi naturaliter inserviēs. Nihil enī hoc magis animalibus quā plantis inest. Vita autē non secundū unā speciē videtur dici, sed altera quidē animalibus, altera plantis inest. Cōtingit igitur & secundū electionē sic assignare terminū, ac si uniuoca, & secundum unā speciē omni vitæ diceretur. Nihil autē prohibet & eū qui cōspicit equiuocationē, et qui alterius vult definitionē

LIBER SEXTVS.

assignare, latere non propria, sed communē utrisq; orationē assignādo. Secundū nihil minus, si utrouis modo fecerit, peccauit. Quoniā vero equiuocorum nonnulla latent, interroganti quidē, ut uniuocis utendū. Non enim aptabitur alterius terminus ad alterū. Quare videbitur non distinguendū hoc pacto. Oporteret: n. in oē uniuocū aptari. Eidē autē respondentī distinguendū est. Quoniā autē quidam respondentī uniuocū quidē dicūt equiuocū, quoniam non accommodatur ad oē assignata rō, equiuocū autem uniuocū ē si ad utrūq; accommodetur, praecognitione utēdū pro talibus, aut praesyllogizandū, quoniā equiuocū, aut uniuocū, aut utrunq; fuerit, magis. n. concedunt, nō prauidentes qđ futurū est acciderē. Si autē non facta confessione dixerit aliquis uniuocum equiuocum esse, propterea quia non accommodatur in hoc assignata oratio, considerandum si huius oratio accommodetur ad reliqua. Nam manifestum, quoniam uniuocum erit reliquis. Si autem non, plures erunt definitiones reliquis, quoniam due secundum nomen orationes accommodabuntur ad eadem, quae prior assignata est, quae posterior. Rursum si quis definies aliquid eorum, quae multipliciter dicuntur, oratio non accommodetur ad omnia. Quia equiuocum esse non concedit, nomen ē dicit non ad omnia accommodari. Quoniā nec oratio. Dicendū ad eiusmodi, quoniā nominatione quidem optimum uti, quae tradita est, quae seruata est non dimouere talia. Nonnulla tamen non dicendum similiter, ut plures. Si autem alicuius complexorum assignetur terminus considerandum est ei, qui auferat alterius eorum, quae cōplectuntur orationē, si est ad reliqua reliqui. Nam si non, perspicuum, quoniam neq; to

ra totius, ut si quispiam definierit lineam finalem rectam, fi-
 nem plani habentis fines, cuius medium superadditur finibus.
 Si finalis lineae oratio est, finis plani habentis fines: recta optimū
 esse reliquum, cuius medium superadditur finibus. Secundū in-
 finita, neq; medium, neq; fines habet: recta autem est. Quare
 non est reliqua reliqui oratio. Insuper si cum sit compositū quod
 definitur, æquimēbris oratio assignetur definito. æquimēbris autē
 dicitur oratio esse, quando quot fuerint composita, tot & in ora-
 tione nomina, & verba fuerint. Neceffe enim in talibus ipsorū
 nominū cōmutationem fieri aut omnium, aut aliquorum. Quo-
 niam non plura nunc, quam prius nomina dicta sunt, oportet et
 eum, qui defuit, orationē pro nominibus assignare: maxime qui-
 dem pro omnibus. Si aut non, saltem pro pluribus. Sic enim &
 in simplicibus, qui nomen commutat, non definiturus est, ut p
 tunica vestem. Abduc aut maius peccatum erit: si et per igno-
 tiora nomina cōmutationem fecerit. Vt pro homine albo: terrige-
 nam candidū. Neq; enim definiuit: cū minus sit clarum quod sic
 dicitur. Considerandum est in commutatione nominum, si non
 idem adhuc significant. Vt qui contemplatiuam scientiam, opi-
 nionem contēplatiuam dixit. Nam opinio scientie non idē est.
 Optimum autem, si debet, & totum idem esse. Nam contempla-
 tiuum quidem cōmune in utrisq; orationibus est: reliquum ve-
 ro differens. Insuper si alterius nominis cōmutationem faciens,
 non differentie: secundum generis commutationem fecit: ut in
 eo, quod nuper dictum est: ignotius enim contēplatiua quā scien-
 tia. Nā hoc quidē genus: illud aut differentia. Omnibus aut no-
 tius est genus, cōmunius enim est. Quare non generis, sed differē-
 tie

tie oportebat cōmutationem fieri, quoniam ignotior est. An haec
 quidem ridicula reprehensio est, nihil enim prohibet differenti-
 am quidem notissimo nomine dici genus autem non. Sic autem
 rebus se habentibus perspicuum, quoniam generis, & non differen-
 tia secundum nomē cōmutatio faciendā est. Si autem non no-
 mē pro nomine, sed orationem pro nomine cōmutauerit, mani-
 festum, quoniam differentia magis quam generis definitio assi-
 gnanda est. Quoniam cognoscendi gratia definitio assignatur.
 Minus enim differentia, quam genus nota est. Si autem diffe-
 rentia terminum assignauerit, considerandum si & alicuius al-
 terius communis est assignatus terminus. Vt cum imparem nu-
 merum, numerum medium habentem dixerit, determinandum
 quonam pacto medium habentem. Nam numerus quidem com-
 munis in utrisq; orationibus est: Imparis autem transumpta
 oratio. Habent autem & linea, & corpus medium, cum nō sint
 imparia. Quare non erit utiq; definitio hac imparis. Si autē
 multipliciter dicitur medium habens, determinandum quomo-
 do medium habēs. Quare aut reprehensio erit, aut syllogismus,
 quoniam non definiunt. Insuper si id, cuius quidem orationē assi-
 gnauit, est entium. Quod autem sub oratione, non entium, ut
 si album quissiam definerit colorem igni permistum. Impossi-
 bile enim incorporeum corpori permisceri. Quare non erit color
 igni permistus, tamen album est. Insuper quicumq; non diuidunt
 in ijs, quae sunt ad aliquid, ad quod dicitur, sed in pluribus com-
 prehendentes dicunt, aut omnino, aut in aliquo falsum dicunt.
 Vt si aliquis Medicinā disciplinam entis dixerit. Nam si nulli
 us entium Medicina est disciplina, manifestum, quoniam tota

oratio mendax est. Si autem alicuius quidem, alicuius autem non
 in aliquo falsa erit. Oportet enim de omni, si quidem per se, et non
 secundum accidens entis esse dicitur: quemadmodum in alijs se
 habent ea, quae ad aliquid sunt. Nam omne disciplinatum ad di-
 sciplinam dicitur. Similiter autem et in alijs, quoniam conuer-
 tuntur quaecunque sunt ad aliquid. omne enim disciplinatum ad
 aliquid. Ceterum si is (qui non per se, sed secundum accidens assi-
 gnationem fecit) recte assignauit, non ad unum, sed ad plura unum
 quodque eorum, quae ad aliquid dicuntur, assignauit. Nihil enim
 prohibet idem, et ens, et album, et bonum esse. Quare qui ad
 quodlibet horum assignauit, recte assignauit, si quidem is, qui
 secundum accidens assignauit, recte assignauit. Praeterea autem
 impossibile est huiusmodi orationem propriam assignati esse. Nam non
 solum Medicina, sed plures aliarum disciplinarum ad ens dicuntur.
 Quare unaquaeque entis disciplina erit. Manifestum igitur, qua-
 niam talis nullius est discipline definitio. Propriam enim et non conueni-
 oportet definitionem esse. Quandoque autem definiunt non rem, sed rem be-
 ne se habentem, aut perfectam. Talis autem et Rhetoris, et furis ter-
 minus est, si sic Rhetor quidem, qui potest quod in unoquoque est ue-
 risimile considerare, et nihil praetermittere. Fur autem, qui clam su-
 mit. Perspicuum enim quoniam cum talis uterque bonus sit, ille quidem bo-
 nus Rhetor hic autem bonus fur erit. Non enim qui clam su-
 mit, sed qui vult clam sumere, fur est. Rursum si quod
 propter se eligendum est, ut actuum, vel effectuum, vel
 quolibet modo propter aliud eligendum assignauit. Vt qui iusti-
 tiam legis conseruatricem dixit, aut sapientiam effectiuam felicitatis.
 Nam conseruatum, et effectuum eorum sunt, quae propter aliud eliguntur.

LIBER SEXTVS.

In nihil quidem prohibet *¶* quod propter se eligendum est, *¶* propter aliud esse eligendum. Attamen nihil minus peccauit, qui sic definiuit quod propter se est eligendum. Nam unicuique optimum in substantia maxime. Melius autem quod propter se eligendum quam quod propter aliud. quare id, *¶* definitionem oportebit magis significare.

De definitione loci alij. Cap. VI.

Considerandum autem est, *¶* si is, qui alicuius definitionem assignauit, aut hæc, aut quod est ex his, aut hoc cum illo definiuit. Nam si hæc, quidem, accidit utrisque, *¶* neutri inesse. Vt si iustitiam temperantiam, *¶* fortitudinẽ definiuerit. Nam si duo sint, uterque autem alterum habeat, utrique iusti erunt, *¶* neuter, quoniam utrique quidem habent iustitiã uterque autem non habet. Si autem nondum, quod dictum est, ad modum absurdum videtur, quoniam *¶* in alijs accidit huiusmodi (nihil enim prohibet utrosque habere minam, cum neuter habeat.) Attamen contraria in se eadem omnino absurdum videtur esse. Accidit autem hoc, si hic quidem ipsorum temperantiam, *¶* timiditatem habet. Ille aut fortitudinem, *¶* prodigalitatẽ, nam utrique *¶* iustitiã *¶* iniustitiã habent. Nam si iustitia, temperantia, *¶* fortitudo est, *¶* iniustitia timiditas prodigalitas erit. Et omnino quaecunque sunt ad argumentandũ idonea, quoniam non idem sunt *¶* partes, *¶* totũ. Omnia utilia sunt ad id, quod nunc dictũ est. Videtur enim, qui sic definiuit, partes toti easdẽ dicere esse. Maxime aut accomodate fiunt orationes, in quibuscunq; manifesta partium est cõpositio. Quẽadmodum

dum in domo, & in ceteris talibus. Verum manifestum, quoniã cum partes fuerint, nihil prohibet totum non esse, quare nõ idem erunt partes toti. Si autem non hæc, sed quod ex his est dixit id esse, quod definitur. Primum considerandum, si nõ aptum est quippiam unum fieri ex ijs, quæ dicta sunt. Quædam enim sic se habent adinuicem, ut nihil ex eis unum quippiam fiat, ut linea, & numerus. Insuper si definitum quidem in uno aliquo aptum est primo fieri, ea autem ex quibus dixit ipsum esse, non in uno primo apta sunt fieri, sed utrunq; in utroq;. Manifestum enĩ quoniam non erit ex ijs illud, in quibus enim partes, & totum necesse est inesse. Quare non in uno totum primo esset: sed in pluribus. Si autem & partes, & totum in uno aliquo primo fuerint, considerandum, si non in eodem, sed in altero totum, & in altero partes sint, nã in quo totũ in eo & partes esse videntur. Rursum, si cum toto corrumpuntur partes, econuerso enim oportet accidere, partibus corruptis, totum corrumpi. Toto vero corrupto, non necesse est & partes corrumpi. Aut si totum quidem bonũ, vel malum, partes autem neutre: aut econuerso, partes quidem bonæ, vel malæ, totum autem neutrum. Nõ enim ex neutris possibile est bonum quippiam, vel malum fieri, neq; ex bonis, vel malis neutrum. Aut si magis quidem alterum bonum, quam alterum malum, quod autem ex his, non magis bonũ, quam malum est. Vt si imprudentia ex fortitudine, & falsa opinione. Magis enim bonum fortitudo est, quam malum falsa opinio. Oportet ergo & quod ex his est, sequi illud, quod magis est, & esse vel simpliciter bonum, vel magis bonum quam malum. Et hoc quidem non necessarium, nisi utrunq; sit per se bonum vel malũ.

LIBER SEXTVS.

Multa enim effectiuorum per se quidem non sunt bona: mixta autem quibusdam, fiunt bona. aut econuerso utrunque quidem bonum, mixta autem malum, vel neutrum. Maxime autem manifestum, quod nunc dictum est in salubribus, & morbificis. Nam quedam medicamentorum sic se habent, ut utrunque quidem sit bonum: Si autem utraque dentur mixta, malum. Rursum si quod ex meliore, & peiore est, non est totum peiore quidem melius, meliore autem peius. An neque hoc necessarium est. Nisi per se bona sint, ex quibus componitur. Nam in ijs, qua non per se sunt bona, nihil prohibet totum non fieri bonum, ut in ijs, qua modo dicta sunt. Insuper si uniuocum est totum alteri. Non oportet enim quae admodum neque in syllabis. Nulli enim elementorum ex quibus componitur, syllaba uniuoca est. Præterea si non dixit modum compositionis. Non enim sufficiens est ad cognoscendum dicere ex his. Nam non quod ex his, sed quod & sic ex his, cuiusque compositoris substantia est. Vt in domo. Non enim si quo libet modo componantur hæc, domus est. Si autem hoc cum illo assignauit, primis quidem dicendum, quoniam hoc cum illo dicitur, aut hoc & illud, aut quod ex. nam illis qui dicit mel cum aqua, vel mel & aquam dicit, vel quod ex melle & aqua. Quare si cuiuslibet eorum, quae dicta sunt, idem confitebitur hoc cum illo: eadem conueniet dicere, quae quidem dicta sunt prius ad utrunque eorum. Insuper diuident: quoties dicitur alterum cum altero: considerandum, si nullo modo hoc cum illo, ut si dicitur alterum cum altero: aut in aliquo eodem susceptiuo: ut iustitia & fortitudo in anima,

aut ut in loco eodem. aut ut in tempore eodem. Quod si nullo modo verum sit: quod dictum est in his, manifestum est, quoniam nullus erit assignata definitio. quoniam nullo modo hoc cum illo est. Si autem diuiso quoties dicitur alterum cum altero, verum erit in eodem tempore utrumque esse, considerandum: si contingit non ad eundem finem utrumque dici. Ut si fortitudinem definiuit audaciam cum recta intelligentia. Contingit enim audaciam quidem habere spoliandi. Rectam autem intelligentiam circa salubria. Sed non fortis, qui in eodem tempore cum illo hoc habet. Insuper si ¶ ad idem ambo dicuntur, ut ad Medicinalia. Nihil enim prohibet ¶ audaciam quandam ¶ rectam intelligentiam habere ad Medicinalia: non tamen sic fortis erit, qui hoc cum illo habet. Neque enim ad alterum, eorum utrumque oportet dici, neque ad idem quodcumque sit. Sed ad fortitudinem finem, ut ad preliorum pericula, aut si quid magis est illius finis. Quaedam autem sic assignatorum nullo modo sub dictam cadunt diuisionem. Ut si ira tristitia est cum opinione parui pendendi. Nam cum propter huiusmodi opinionem tristitia fiat, hoc vult indicare hoc cum hoc fieri aliquid. Hoc autem secundum nullum dictorum modorum idem est ei, quod est hoc cum illo esse. Rursum si horum compositionem dixit totum, ut anima ¶ corporis compositione, animal: primum quidem considerandum, si non dixit qualis compositio, ut si carnem definiens, aut os, ignis ¶ aeris, ¶ terra dixit compositionem. Non enim sufficit compositionem dicere. Sed ¶ qualis quaedam determinandum. Non enim quolibet modo com-

LIBER SEXTVS.

positis his, caro fit, sed sic quidem compositis, caro. Sic autem, os. Videtur autem neutrum eorum, quae dicta sunt, omnino esse compositioni idem. Nam compositioni omni dissolutio contraria est. Dictorum autem neutri ullo modo. Insuper, si similiter verisimile est omne compositum compositione esse, vel nullum: animalium autem unumquodque (cum sit compositum) non est compositio, nullum perfectio aliorum compositorum compositio erit. Rursum si similiter in aliquo apta sunt esse contraria, definiuit autem per alterum manifestum, quoniam non definiuit. Si autem non est ita, plureis accidet eiusdem definitiones esse. Quid enim magis qui per hoc, quam qui per alterum definiens dixit, quoniam similiter utraque apta sunt fieri in eodem, talis autem animae est definitio. Si quidem est substantia disciplina susceptiva, nam similiter et ignorantiae est susceptiva. Oportet autem, si non ad totam definitionem habeat aliquis argumentum, eo quod non nota sit tota, ad aliquam partium argumentari, si sit nota, et non bene assignata appareat. Nam parte interempta, et tota definitio interimitur. Quaecumque autem definitiones obscurae sunt emendantur, et reformantur ad manifestandum aliquid, et habendum argumentum, sic considerandum. Necesse est enim respondentis aut suscipere, quod sumptum est ab interrogante, aut eidem declarare, quid temere est in definitione. Insuper quemadmodum in concionibus solent legem inducere, et si melior sit, quae inducitur, interimunt anteriorem, sic et in definitionibus faciendum, et definitio alia ferenda. Nam si apparet melior, et magis, quod definitur, perspicuum: manifestum, quoniam interempta erit quae posita est. Quoniam non sunt eiusdem plures definitio-

ones. Ad omnes autem definitiones non minimum ele-
mentum apud se est, solerter definire propositum, aut ap-
te dictum terminum assumere. Necesse est enim velu-
t ad exemplar considerantem habere definitionem, & quod
minus est ijs, quæ oportet & quod appositum est su-
perflue, inspicere: ut magis argumentis sit
abundans. Quæ igitur circa
definitiones sunt, intan-
tum dictum sit.

SEPTIMVS LIBER TOPICORVM.
Aristotelis.

De eodem et diuerso loci.

CAP. I.

Trum autem idem an diuersum secundum proprijs-
 simum eorum modorum qui de eodem dicti sunt, di-
 cendum. Dicebatur autē proprijsime idem, quod
 numero unum est: Et considerandum ex casibus,
 & coniugatis & oppositis. Nam si iustitia idem est fortitudini,
 & iustus forti, & iuste fortiter. Similiter autem & in oppositis.
 Nam si hæc eadē, & opposita his eadem secundum quamlibet
 dictarum oppositionum. Nihil enim differt hoc, vel hoc modo op-
 positum sumere, quoniam idem est. Rursum ex effectiuis, & cor-
 ruptiuis, & generationibus, & corruptionibus, & omnino ex ijs
 quæ similiter se habet alterum ad alterum. Considerandum autē
 & quorum alterum maxime dicitur quoduis esse, si alterum eo-
 rum ipsorum secundum idem maxime dicitur. Quemadmodū
 Xenocrates beatam vitam & studiosam assignauit eandem,
 quoniam omnium vitarum maxima eligenda studiosa & bea-
 ta. Vnum enim maxime eligendum & maxime. Similiter &
 in alijs huiusmodi. Oportet autem utrunque unum numero es-
 se, quod dicitur maximum, maximeque eligendum. Si autem
 non, non erit ostensum, quoniam idem. non necessarium enim si
 fortissimi Græcorum sunt Peloponesij & Lacedæmonij, eosdem
 esse Peloponesios Lacedæmonios. Quoniam non unus numero
 Peloponesius, & Lacedæmonius. Sed contineri quidem alte-

rum ab altero necessarium, vel Lacedaemonii a Peloponesiis. Si autem non, accidet seipsis inuicem esse melioris, si non continentur alteri ab alteris. Neesse enim est Peloponesios meliores esse quam Lacedaemonios, si non continentur alteri ab alteris. Nam omnibus reliquis sunt meliores. Similiter autem et Lacedaemonios neesse est meliores esse Peloponesios, nam et isti ceteris omnibus sunt meliores. Quare se inuicem meliores fiunt. Manifestum ergo, quod unum numero esse oportet quod optimum et maximum dicitur, si debeat, quoniam idem sunt, ostendi. propter quod Xenocrates non idem assignauit. Non enim una numero studiosa et beata vita, qua propter non necessarium eandem esse, quoniam ambe maxime eligenda, sed altera sub altera. Rursum considerandum, si cui alterum idem. et alterum. Nam si non sunt ambo eidem eadem, manifestum, quoniam nec sibi inuicem. Insuper autem ex ijs, quae accidunt, et ex ijs, quibus haec accidunt, considerandum. Nam quaecumque alteri accidunt, et alteri oportet accidere: et quibus alterum eorum accidit, et alterum eorum oportet accidere. Si autem aliquid horum dissonet, dilucidum, quoniam non sunt eadem. Videndum autem et si non in uno genere predicamenti utraque, sed hoc quidem quale, illud autem quantum, vel ad aliquid significet. Rursum si genus utriusque non idem, sed hoc quidem bonum, illud autem malum, aut hoc quidem virtus, illud autem scientia. Aut si genus quidem idem, differentia autem non eadem de utroque predicantur. Sed de hoc quidem, quoniam contemplatiua scientia, de illo autem, quoniam actiua. Similiter autem et in alijs. Insuper autem ex magis, si hoc quidem suscipit magis: illud autem non. Aut si abo suscipiunt quidem, non simul autem.

tē: Ut qui magis amat: nō magis concupiscit. Venerē: quare non idē amor: & concupiscentia. Veneris. Insuper ex appositione: si eidē vtrunq; appositū, non facit idē. Aut si eodē ab vtroq; sublato, quod relinquitur est alterū. Vt si duplū dimidiij, & multiplū dimidiij idē dixerite sse: sublato enim ab vtroq; dimidio, reliqua idē oporteret indicare. Non indicant autē. nā duplū multiplū non eadē significant. Considerandū autē non solū si iam aliquid accidit impossibile per positionem: sed & si possibile sit ex suppositione existere, quē admodum ijs, qui vacuū & plenū aere idem dicunt esse. Nā manifestum, quoniā si exeat aer: vacuū quidē non minus, sed magis erit. Plenum autē aere nō erit amplius. Quare supposito aliquo, siue vero, siue falso, nihil enim refert, si alterum interimitur, alterum autē non: profecto non idē sunt. Vniuersaliter autē loquēdo, ex ijs: quæ quouis modo de vtroq; prædicantur, & de quibus hæc ipsa prædicantur, cōsiderandū si alicubi dissonent. Nam quæcunq; de altero prædicantur, & de altero prædicari oportet, & de quibus alterū prædicatur, & alterū prædicari oportet. Insuper cū multifariam idē dicatur considerandum, si secundū aliquē aliū modū eadem sunt. Nā specie vel genere eadē non necesse est numero eadē esse. Cōsideremus itaq; vtrum sic eadē, an non sic. Insuper si potest alterū sine altero esse, non enim erit idem. Qui igitur ad idem loci tot dicuntur.

De eadem definitione loci alij. Cap. I I.

Alam autē ex ijs, quæ dicta sunt, quoniā omnes, qui ad idē sunt destructiui loci, & ad terminū vtilis sunt, vt prius dictū est. Nā si non idē indicent et nomen & oratio, manifestum, quoniam non erit definitio, assigna

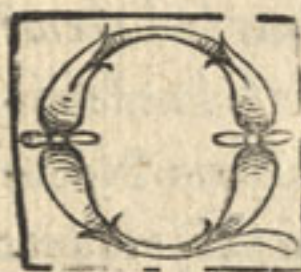
ta oratio. Constructiuorum autem locorum nullus utilis ad terminum. Non enim sufficit considerare idem, quod sub oratione, et nomine est, et ad construendum, quoniam definitio. Sed et alia oportet omnia habere (quae praecipua sunt) definitionem. Interimere igitur definitionem sit, et per haec semper tentandum. Si autem construere volumus, primum quidem scire oportet, quoniam nullus aut pauci disputantium, terminum syllogismo colligunt: sed omnes principium, quod tale est, accipiunt, ut qui circa Geometria, et numeros, et alias huiusmodi disciplinas. Deinde, quoniam exacte quidem alterius est negocij assignare, et quid est terminus, et quomodo definire oportet: nunc autem quantum sufficit ad presentem utilitatem, tantum solum dicendum, quoniam possibile est fieri definitionis, et eius quod est quod quidem erat esse, syllogismum. Nam si terminus est oratio, quae quod quid erat esse significat, et oportet, ea quae in termino praedicantur, in eo quod quid est de re sola praedicari. Praedicantur autem sola in eo quod quid est, genera et differentia. Manifestum, quoniam si quis sumat ea, quae solum de re in eo quod quid est praedicari oportet, quod oratio haec habens terminus ex necessitate erit. Non enim contingit aliud esse terminum. Quoniam nihil aliud in eo quod quid est de re praedicatur. Quod igitur possibile sit ex termino syllogismum fieri, manifestum. Ex quibus autem oportet construere, determinatum quidem est in alijs diligentius. Ad propositam autem doctrinam iisdem loci utiles. Inspiciendum enim in contrarijs et in alijs oppositis: et totas orationes, et secundum partem consideranti. Nam si opposita, et eam (quae dicta est) propositi necesse est esse. Quoniam autem contrariorum plures

cōplexiones sunt, sumenda est ex cōtrarijs qualiscūq; maxime apparet cōtraria definitio. Totas igitur definitiōes (ut dictū est) considerandū. Secūdū partē aut, hoc pacto: primū quidē quoniā assignatū genus recte assignatū est. Nā si cōtrariū in cōtrario, et propositū non est in eodem, manifestū, quoniā in contrario erit. quoniā necesse est contraria in eodē genere, vel in contrarijs generibus esse. Et differentias quidē contrarias de cōtrarijs arbitramur predicari, ut de albo et nigro. Nā illud quidē disgregatiuū, hoc autē congregatiuū visus est. Quare si de contrario contrarie predicantur, de proposito, quae assignatae sunt, predicabuntur. Quapropter eū et genus et differentia recte assignatae sunt manifestū, quoniā definitio erit, quae assignata est. An non necessariū est de contrarijs contrarias differentias predicari, nisi in eodem genere sint contraria. Quorū autē genera sunt cōtraria, nihil prohibet eandē differentia de utrisq; dici, ut de iustitia, et iniustitia. Nam illa quidē virtus, haec autē Vitiū anime est, quare id anime differentia de utrisq; dicitur. Quoniā et corporis est virtus, et vitiū. Id tamē verū est, quod contrariorū, aut contraria, aut eadē differentia sine. Quare si de cōtrario cōtraria predicatur: de hoc aut nō, manifestū, quoniā quae dicta est, de hoc predicabitur. Vniuersaliter aut dicēdo, si definitio est ex genere, et differentiis, si sit contrarij definitio manifesta, et quae propositi definitio, manifesta erit. Quoniā vero cōtrarium vel in eodē genere, vel in cōtrario. Similiter aut et differentia, aut cōtrarie de contrarijs, aut eadē predicatur, manifestū, quod de proposito, aut idē genus predicabitur quod et de cōtrario. Differentia aut contrarie vel omnes, vel aliquae, reliquae autem eadem.

dem, aut contra differentia quidē eadem, genera aut contraria, aut ambo cōtraria genera, & differentia. Eadē enim esse ambo nō contingit. Si autē secus, definitio eadē contrariorū erit. Insuper ex casibus, & cōiugatis. Neceſſe est enim ad genera genera, et ad terminos terminos cōsequi. Vt si obliuio est scientia amissio, & obliuisci amittere scientiā erit, & obliuū esse amississe scientiam. Vno igitur eorū, quae dicta sunt, concesso, et reliqua cōcedere neceſſe est. Similiter autē & si corruptio dissolutio substantia est, et corrupere dissoluere substantiā erit, & corruptiue dissolutiue: & si corruptiū dissolutiuum substantia: & corruptio dissolutio substantia erit, Similiter autē & in alijs. Quare uno quouis sumpto & reliqua omnia concedantur, oportet. Ex similiter se habentibus adiuicē, nam si salubre est effectiuū sanitatis: & habile effectiuū bonae habitudinis erit, & adiuuiū effectiuū boni. Nā si similiter vnūquodq; eorū, quae dicta sunt: ad seuū finē se habet. Quare si vnus eorū definitio est effectiuum esse finis, et reliquorum cuiusque sic erit definitio. Insuper ex eo, quod est magis & ex eo, quod est similiter, quoties contingit cōstruere duas ad duo comparando. Vt si magis illa illius: quam hac huius definitio est: hac autem, quae minus videtur, definitio est: & illa quae magis. Et si similiter illa illius: & hac huius, si altera alterius, & reliqua reliquae. Una autem definitione ad duo comparata, aut duabus definitionibus ad vnū, nequaquam utilis est ea consideratio, quae ex magis est. Nam neque vnā duorum, neque duas eiusdem definitiones possibile est esse. Sunt autem opportunissimi locorum, & qui nunc dicti sunt, & qui ex casibus: coniugatisque sunt. Quocirca &

sunt, & qui ex casibus coniugatisq; sunt. Quocirca & oportet maxime detinere, & promptos habere hos. Vtilissimi enim ad plurima, et aliorum eos, qui maxime sunt communes. Nam ceterorum illi maxime efficacissimi, ut inspicere in singularibus, & considerare in speciebus, si conueniat definitio. Quoniam uniuoca species est. Est autem utilis hic locus, ad eos, qui ponunt ideas esse, ut prius dictum est. Insuper si per Metaphoram dixit nomen, aut idem de eodem predicauit, ut diuersum. Et si quis alius communis, & efficax locorum est, illo utendum.

De constructione & destructione predicatorum
loci. Caput. III.

Quoniam autem difficilius est construere, quam destruere terminum, ex ijs, quae postea dicentur, manifestum. Nam nosse ipsum, & sumere a respondentibus huiusmodi propositiones non facile est: ut quoniam eorum, quae sunt in assignata oratione, hoc quidem genus, illud autem differentia. Et quod in eo quod quid est genus & differentiae predicantur. Sine his vero impossibile est definitioni syllogismum fieri. Nam si quaedam etiam alia in eo quod quid est de re predicantur, incertum est: neque dicta est, an alia eius definitio est. Quoniam definitio est oratio, quod quid erat esse significans. Manifestum autem & ex his. Nam facilius unum quam multa concludere, unum enim quodcumque sit, destruētes, intercepturi sumus terminum. At construenti, omnia necesse est construere: quoniam insunt, quae in termino insunt. Insuper construenti quidem, uniuersaliter statuendum syllogismum. nam oportet de omni, de quo nomen, predicari & terminum. Et etiam ad haec

conuer-

conuerti de quo oratio, & nomē, si debeat propriū esse assignatus
 terminus. Destruenti vero non necesse ostendere vniuersaliter.
 Sufficit enim ostendere, quoniā de quodam eorū: quae sub nomi-
 ne sunt: oratio non verificatur. Et tamen si vniuersale oporteat
 destruere, non tamen conuerti necessarium & in destruendo. Nā
 sufficit destruenti vniuersale ostendere quod de aliquo eorū de
 quibus nomen predicatur, oratio non predicetur. At e conuerso
 non necessarium, ut ostendatur, quod de quibus oratio nō predi-
 catur, neq; nomen predicetur. Præterea, etiā si omni ei inest, quod
 sub nomine est, modo nō soli, interēpta est definitio. Similiter autē
 & circa propriū et genus se habet. In utrisq; enim destruere quā
 construere facilius est. De proprio quidē, manifestū ex ijs, quae
 dicta sunt. Nam ut plurimū in cōplexione proprium assigna-
 tur, quare destruere quidem est unū interimenti. Construenti
 vero omnia syllogismo colligere necesse est. Insuper & reliqua
 fere omnia, quae ad definitionē, & ad proprium conueniet dici.
 Nā & omni oportet, quod sub nomine est construenti mōstrare,
 quoniam inest. Destruenti autē sufficit ostendere vni non inesse.
 Præterea si omni inest, non autē soli, etiam sic destructū sit, per in-
 de ac in definitione dicebatur. De genere autē, quoniam construere
 quidem necesse est vno modo, qui omni ostendit inesse, destruen-
 ti autem dupliciter. Nam siue nulli, siue alicui ostensum sit non in
 esse, interemptū est quod in principio. Præterea construenti qui-
 dem non sufficit, quod inest, ostendere: Sed & quod, ut genus in
 est, ostendendum. Destruenti autem sufficit ostendere non in es-
 se, vel alicui, vel nulli. Videtur insuper, quē admodum in alijs
 corrumpere, quam facere facilius, sic & in his destruere quam
 construere

conſtrnere. In accidente vero vniuerſale quidem facilius de-
 ſtruere, quam conſtruere. Nam conſtruenti quidem oſten-
 dendum, quoniam omni, deſtruenti autem ſufficit oſten-
 dere vni non meſſe. Particulare vero econuerſo. nam facilius
 conſtruere quam deſtruere. Conſtruenti enim ſatis eſt oſtendere
 alicui in eſſe, deſtruenti autem, oſtendendum, quonia nulli in eſt.
 Maniſteſtum autem, qua de cauſa omnium facillimum eſt ter-
 minum deſtruere. Plurima enim ſunt in ipſo data multorum
 dictorum. Ex pluribus autem citius fit ſyllogiſmus. Nam veri-
 ſimile in multis magis quā in paucis peccatum fieri. In ſuper ad
 terminum quidem contingit per alia argumentari. Siue enim
 non propria ſit deſinitio, ſiue non genus, quod assignatur ſiue non
 in eſt, aliquod eorum, quae ſunt in deſinitione, interempta ſit deſi-
 nitio. Ad alia autem neque per ea, quae ex terminis, neque per alia
 contingit omnia argumentari. Sola enim ea, quae ad accidens, cō-
 munita ſunt omnibus praedictis. In eſſe enim oportet vnumquodq;
 eorum, quae dicta ſunt. Si autem non vt proprium in eſt genus,
 nondum interemptum eſt genus. Similiter autem et proprium
 non neceſſarium, vt genus in eſſe. Neque accidens, vt genus, aut p-
 prium: ſed in eſſe tantum. Quare non poſſibile ex aliis ad alia
 argumentari, niſi ad deſinitionē ſolum. Maniſteſtū igitur, quo-
 niam facillimum omnium eſt terminum interimere. Conſtruere
 autem difficillimū. Nam et illa omnia oportet ſyllogizare. E-
 tenim quoniam in ſunt, quae dicta ſunt. Et quoniam genus eſt, qd
 assignatum eſt. Et quoniam propria eſt deſinitio, et adhuc pra-
 ter haec, quoniam ſignificat, quod quid erat eſſe oratio. Et hoc pro-
 be oportet feciſſe. Aliorum autem proprium maxime huiusmo-
 di

di. Nā interimere quidem facilius. Quoniam ex pluribus plerū
 que est. Construere autem difficillimum. Quoniam multa oportet
 astruere, & adhuc quoniam soli inest, & quoniam conuersim
 predicatur de re. Facillimum autem omnium cōstruere accidēs.
 Nam in alijs quidem non solum inesse, sed & quoniam sic inest,
 ostendendum. In accidente vero, quoniam inest duntaxat suffi-
 cit ostendere. Destruere autem difficillimum est accidens, quia
 quam paucissima in eo data sunt. Non enim consignificatur in
 accidente, quo modo inest. Quare in alijs quidem dupliciter in-
 terimere contingit: aut ostendendo, quoniam non inest, aut quo-
 niam non sic inest. In accidente vero non contingit interi-
 mere, nisi ostendendo, quoniam non inest. Loci igitur,
 per quos copiosi erimus argumentari
 ad singula problemata, fere
 sufficienter enume-
 rati sunt.

OCTAVVS LIBER TOPICORUM Aristotelis.

Loci ad instruendum interrogantem. CAP. I.

Ost hac autem de ordine & quoniam modo oportet interrogare, dicendum. Oportet autem primum quidem eum, qui interrogare debet, locum inuenire, unde sit argumentandum. Secundum autem interrogare, & ordinare singula apud seipsum. Reliquum vero & tertium dicere iam eadem ad alterum. Quo quidem ad locum ipsum inueniendum, similiter philosophi, te Dialectici consideratio est. Verum illa ordinare iam atque interrogare proprium Dialectici est. Ad alterum enim omne tale est. Philosopho autem & querenti per seipsum nihil curae est, si vera quidem sint, & nota, per quae est syllogismus, & non ponat ea, qui respondet. Quoniam propinqua sunt illis, quae sunt ex principio. Et praevidet, quod subsequatur est. Sed fortasse & studiose aget, quoniam maxime nota, & propinqua sunt dignitates. Ex illis enim scientifici syllogismi. Loca igitur, unde oportet sumere, dictum est prius. De ordine autem, & in interrogatione dicendum, dividendo propositiones praeter necessarias, quaecunque sumenda sunt, si quidem necessariae dicuntur, per quas syllogismus fit. Quae autem praeter has sumuntur, quatuor sunt aut enim gratia inductionis, ut detur uniuersale, aut ad magnitudinem orationis, aut ad occultationem conclusionis, aut ut dilucidior sit oratio. Praeter autem nulla est assumenda propositio, sed per has augere, & interrogare tentandum. Sunt autem
 quae

quæ ad occultationē, certamini gratia, sed quia cōne negotium, qđ
 huiusmodi est, ad alterum est, necesse ē illis uti. Necessarias igitur
 per quas fit syllogismus, non statim præordinandum, sed ab
 eundem ad suprema, ut non postulet quis contrariorum eandē
 disciplinam, sed oppositorum. Posito enim hoc, ē quod contrari
 orum eadem disciplina est, syllogizabit, quoniam ex oppositis cō
 traria sunt. Si vero illam non ponat, per inductionem sumendū
 proponenti in particularibus cōtrarijs. Nam aut per syllogismū,
 aut per inductionem necessarias sumendum, aut has quidem in
 ductione, illas autem syllogismo. Quæ cunq; autem valde ma
 nifeste sunt, illas quoq; oportet protendere. Nam quod secuturū
 est, in abscessu, ē inductione immanifestius est. Præterea simul ip
 sas utiles protendere erit ei, ē qui non potest illo modo prom
 pte sumere. Igitur, quæ præter has dictæ sunt, harum gratia qui
 dem accipiendæ sunt. Siquidem unaquaq; eo modo utendū in
 ducenti quidē a singularibus ad vniuersalia, et a notis ad igno
 ta. Sūt aut magis nota, quæ secundū sensum vel simpliciter, vel
 multitudini. Celanti vero pro syllogizare ea, p quæ syllogismus
 eius, qđ ex præcipio est, debet fieri. Et hæc, ut plurimū. Er it etiā
 hoc, si quis nō solū necessarias, sed ē earū, quæ utiles sūt ad illas,
 aliquā syllogizauerit. Insuper cōclusiones nō dicere, sed posterius
 simul cōnes syllogizare. Sic enī lōgissime abscedet ab ea, quæ ex præ
 cipio positione. Vt aut vniuersaliter dixerim, sic oportet eū inter
 rogare, qui latenter interrogat, ut interrogata omni oratione, et
 eo dicente conclusionem, queratur propter quid, id aut erit maxi
 me per antedictū modū. Nam sola vltima dicta conclusione, im
 manifestum erit, quonā modo accidit. Quoniam non præuidit

respondēs ex quo accidit, nō digestis p mēbra prioribus syllogismis,
 minime, etiā p mēbra digeritur syllogismus cōclusionis, cū nō eius
 sūptiones ponūtur. Sed cū ea sumūtur, a quibus syllogismus fit.
 Utile aut ¶ nō cōtinua postulata sumere, ex quibus syllogismi.
 Sed vicissim ad aliā ¶ ad aliā cōclusionē. Nā positus conveniē
 tibus iuxta se invicē, magis quod accidit ex ipso, manifestū. Opor
 tet autem ¶ definitione sumere (in quibus possibile est) univ
 salem propositionem non in ipsis, sed in coniugatis. Nam deci
 piunt falsa ratiocinatione se ipsos, quando in coniugato sumitur
 definitio, si non univrsale concedunt. Ut si oportet sumere, quod
 qui irascitur, appetit pœnā, sumatur ira appetitus esse pœna prop
 ter apparentem parvipensionem. Et erit manifestum, quoniam
 hoc sumpto, habemus univrsale, quod praelegimus. At eis, qui
 in ipsis proponunt, saepe accidit, ut obsistat respondens, quoniā
 magis se habet in eare instantia: ut quoniam nō omnis, qui ira
 scitur, appetit poenam. Nam parentibus irascimur quidem, non
 autem poenam appetimus. Fortasse autem non vera instantia
 est, nam in quibusdam sufficiens poena est, tristari solum. ¶ fa
 cere poenitere. Verū tamen habet aliquid verisimilis: ut non vi
 deatur irrationabile negare propositum: at in ire definitione nō
 similiter facile est instantiam invenire. Præterea proponere oportet
 eum, qui proponit non, ut propter ipsum: sed alterius gratia.
 Nam deuitāt ea, quæ ad positionem sunt utilia. Ut autem sim
 pliciter est dicere, qui quam maxime dubium facere, virū quod
 proponitur, an oppositum, sumere vult. Nam cum dubium fue
 rit quidnam ad positionem sit utile, magis, quod ei videtur:
 ponunt. Insuper per similitudinem interrogare. Nam ¶ per sua
 suum

suum est, & latet magis vniuersale. Vt quoniam quemadmo-
 dum scientia & ignorantia contrariorum eadem, sic & sensus
 contrariorum idem. Aut contra, quoniam sensus idem contrario-
 rum est, & scientia. Hoc autem est simile inductioni: non ta-
 men idem. Nam illic quidem a singularibus vniuersale sumi-
 tur, In similibus autem non est, quod sumitur vniuersale, sub
 quo omnia similia sunt. Oportet autem & ipsum sicmet quando
 que instantiam ferre. Nam insuspecte se habent i effidentes
 ad eos, qui videntur iuste argumentari. Vtile autem & dictum
 addere, quoniam consuetum, & dicitur hoc tale. Nam pigre
 scunt, quod solitum est dimouere, instantiam non habentes. Si-
 mul autem & quia vtuntur & ipsi talibus, cauent ea dimoue-
 re. Insuper non diligenter agere, et si omnino vtile sit. Nam ad-
 uersus diligenter agentes, magis renituntur: Et ipsum vt in si-
 militudine proponere. Quod enim propter aliquid aliud proponi-
 tur, & non propter ipsum, vtile ponentibus magis est. Insuper non
 id proponere, quod oportet sumere, sed cui consequens id est ex ne-
 cessitate. Nam & magis concedunt, quoniam non similiter ex-
 his manifestum est, quod consecuturum est, & sumpto hoc, sum-
 ptum est & illud. Et id vltimo interrogare, quod maxime uult
 sumere. Nam maxime prima reuunt. Quoniam plurimi in-
 terrogantium prima interrogant, circa que uel maxime studet.
 Ad quosdam autem prima, que huiusmodi sunt, proponere. Nam propter
 maxime prima admittunt, nisi omnino manifestum sit, quod secuturum
 est. In fine autem proterunt. Similiter autem & quicumque
 arbitrantur acuti esse in respondendo, ponentes enim prima in
 fine recantant, tanquam nihil acciderit ex ijs, que posita sunt.

Ponunt enim prompte confidentes habitui, & arbitantes se nihil esse passuros. Insuper prolongare & interponere, quæ nihil sūt vsus ad orationem: quemadmodum pseudographia vtentes. Nam cum sint plura, immanifestum, in quo falsum sit. Quare & occultant quandoq; interrogantes, in absconso proponētes ea, quæ proposita per se, non ponerentur. Ad occultationem igitur dictis est vtendum.

Pro introductione respondentis loci alij. Cap. II.

Dornatum vero inductione, & diuisione eorū, quæ affinia sunt. Inductio quidem quale quid est, manifestum. Diuidere autem, huiusmodi vt quod iā scientia est scientia melior, aut quia certior est, aut quia de melioribus. Et quoniam scientiarum, aliæ quidē sūt contemplatiuæ, aliæ autem actiuæ, aliæ uero effectiuæ. Vnū quod q; enim taliū coornat quidem orationem, non necessariū autem est, vt dicatur ad conclusionem. Ad diluciditatem autem, exēpla & similitudines afferendum. Modo exempla accommodata fuerint, & ex quibus scimus. Qualia Homerus, non qualia Cherillus, sic enim dilucidius erit, quod proponitur. Vtendum autem in differendo, syllogismo quidem ad Dialecticos magis, quā ad multitudinem. Inductione vero contra, ad multitudinē magis. Dictum est autem de his, & prius. Est aut in aliquibus quidē inducenti possibile interrogare vniuersale, in aliquibus vero nō facile. Quoniam non positum est similitudinibus nomen omnibus commune. Nam quando oportet vniuersale sumere, & sic in omnibus talibus esse dicere, id determinare difficillimum est: qualia sunt ea, quæ proferuntur huiusmodi, & qualia non. Et p

pter hoc saepenumero dissident in disputationibus, alij quidem di-
 centes similia esse, quae non sunt similia. Alij vero dubitantes
 quae sunt similia, non esse similia. Quare tentandum in omnibus tali-
 bus ipsum nomen affingere, ut neque respondentis liceat dubitare,
 quoniam non similiter dicitur, quod inferitur, neque interroganti ca-
 lūniari, ut similiter dicto, quoniam plura eorum: quae non simili-
 ter dicuntur, similiter videtur dici. Quando autem inducenti
 in pluribus, non dederit uniuersale, tunc iustum est petere in-
 stantiam. Non dicente aut ipso in aliquibus non sic, non est iustum
 petere in quibus non sic? Oportet enim inducentem prius, sic instan-
 tiam petere. Et digne petendum instantias (non in eo quod pro-
 ponitur) ferre: nisi unum tantum sit huiusmodi, ut dualitas pa-
 rium numerorum solus primus. Oportet enim eo, qui instat, in alte-
 ro instantiam ferre, aut dicere: quoniam hoc solum tale est. Ad
 eos autem, qui instant uniuersali, ferentes aut instantiam non in
 eodem, sed in equiuoco: ut quoniam habet aliquis non suum colo-
 rem, vel pedem, vel manum (habebit enim pictor non suum co-
 lorem, et cocus pedem non suum) Disidendo profecto reuera in ta-
 libus interrogandum est. Nam latente equiuocatione bene vide-
 rentur instare propositioni. Si aut non in equiuoco, sed in eodem in-
 stans prohibeat interrogationem, oportet auferentem id: in quo
 instantia est, proponere reliquum uniuersale faciendo, donec su-
 mat, quod utile est. Vt in oblivione, et oblitum esse. Non enim con-
 cedunt eum, qui amisit disciplinam, oblitum esse. Quonia tran-
 seunte re, amisit quidem disciplinam, oblitus autem non est. Di-
 cendum igitur auferenti id, in quo instantia est, reliquum. Vt
 si permanente re, amisit disciplinam, dicirco oblitum esse. Similiter
 autem

aut & cōtra instantes, quoniā maiori bono, maius opponitur ma-
 lum. Proferunt enim quoniā sanitati, quæ minus bonū est bona
 habitudine, maius malū opponitur. Nā egritudinē maius esse
 malū mala habitudine. Aufrendū igitur & in hoc, id in quo
 instantia est. Ablato enim magis ponet: ut quoniā maiori bono
 maius malū opponitur, nisi alterū inferat alterū: quæ admodum
 bona habitudine sanitatem. Non solū aut eo instante, hoc faciendū
 est, sed etiā si sine instantia negauerit, propterea quia preuidet a-
 liquid talium. Nā ablato eo, in quo instantia est, compelletur po-
 nere, quoniam non preuidet in reliquo, in aliquo non sic esse. Si au-
 tem non ponat efflagitatus, instantiam non habebit assignare.
 Sūt autem huiusmodi propositionum, quæ in aliquo falsæ sunt,
 in aliquo autem veræ. In his enim par est auferre, reliquum au-
 tem verum relinquere. Si autem in multis proponenti non ferat
 instantiam, postulandum est ponere. Nam dialectica est propo-
 sitio, ad quam sic in pluribus se habentem non est instantia. Quo-
 niā autem contingit idem & sine impossibili, & per impossi-
 bile syllogizare, demonstranti quidem, & non differenti, nihil re-
 fert vel sic, vel illo modo syllogizare. Differenti autem non est
 utendum per impossibile syllogismo. Nam si sine impossibili qui-
 dem syllogismo syllogizat, minime fiet, ut dubitent. At quando
 per impossibile syllogizant (nisi valde manifestum sit falsum es-
 se) nō impossibile dicunt esse. Quare nō sit interrogantibus, quod
 volunt. Oportet autem proponere, quæcumque in pluribus quidē
 sic se habent, modo instantia aut omnino non sit, aut non in super-
 ficie sic conspiciere. Nam qui non possunt conspiciere in quibus non
 sic

sic, tanquam verum quidem sit, ponunt. Non oportet au-
 tem conclusionem interrogationem facere, alioquin eo remanen-
 te non videretur fieri syllogismus. Nam & saepe cum non interro-
 gat, sed, ut sequens infert, negant. Et hoc facientes non vi-
 dentur per haec redargui, qui non conspiciunt, quoniam accidit
 ex ijs, quae posita sunt. Quando igitur non dicens quidem ac-
 cidere, interrogabit, ille autem negabit, omnino non videtur
 fieri syllogismus. Non videtur autem omne universale di-
 alectica propositio esse, ut quid est homo? aut quocumque modis dicitur
 bonum? Est enim dialectica propositio, ad quam est respon-
 dere sic, vel non. Ad dictas autem non est. Quare non
 sunt dialecticae huiusmodi interrogationes, nisi ipse determinans
 vel diuidens dicat, ut putasne bonum sic, vel non sic dicitur.
 Nam ad talia facilis responsio vel affirmando vel negando.
 Quapropter tentandum sic proponere huiusmodi propositionum.
 Simul autem & iustum fortasse est ab illo interrogare, quocum
 que modis dicitur bonum, quando hoc diuidente & proponente, nullo
 modo concesserit. Quisquis autem unam orationem multo
 tempore interrogat, male interrogat. Nam si respondeat quidem
 ei interrogato, quod interrogatur, manifestum, quoniam mul-
 tas interrogationes interrogat, aut frequenter easdem. Quare aut
 negatur, aut non habet syllogismum, ex paucis enim omnium syllogismus
 Si vero non respondeat, non increpat, aut discedit. Est autem argu-
 mentari difficile, et sustinere facile easdem suppositiones. Sunt autem
 talia, & quae natura sunt prima & quae postrema. Nam prima
 quidem termino indigent. Postrema vero per multa terminan-
 tur, uolenti continuum sumere a primis, aut sophisticam uidetur ar-
 gumentatio

gumentationes. Impossibile enim demonstrare quippiam
 est eum, qui non incipit a proprijs principijs, & coniectit us-
 que ad ultima. Definire autem non dignum putant responden-
 tes, neq; si interrogans definierit, aduertunt. Non facto autem
 manifesto, quid nam est ipsum propositum, non facile est argu-
 mentari. Maxime autem quod tale est, circa principia accidit.
 Nam alia quidem per haec monstrantur, ipsa vero non per a-
 lia contingit, sed necesse est de finitione talium unūquodq; cognos-
 cere. Sunt autem difficile argumentabilia, & quae valde propin-
 qua sunt principijs. Nō enim contingit plures ad haec rationes in-
 uenire, cum & horum, & principiorum, per quae necesse est mons-
 trare ea, quae post illa sunt, pauca sint media. Terminorum au-
 tem difficile argumentabiles, ij omnium maxime sunt, quicūque
 utuntur talibus nominibus, quae primum quidem immanifes-
 ta sunt simpliciter ne, an multipliciter dicantur. Adhuc autem
 quae neque nota, utrum proprie, an secundum translationem de-
 definito dicantur. Nam quia obscura sunt, non habent argumē-
 ta, quia vero ignoratur si absque translatione dicitur, quod ta-
 le est, non habet increpationem. Omnino autem omne problema,
 quando fuerit difficile argumentabile, vel termino indigere ar-
 bitrandum est, vel eorum, quae multipliciter, vel eorum, quae se-
 cundum translationem esse dicuntur, vel non longe a principijs:
 aut quia non manifestum est primum nobis hoc idem, quoniam
 etiam dictorum modorum est, quod dubitationem praestat. Nā
 cum manifestus esset modus, perspicuum esset, quoniam aut defi-
 nire, aut diuidere, aut propositiones inuenire oporteret, quippe cū
 per has ostendantur ultima. Et in multis positionibus (non bene
 assigna

assignata definitione) non facile est disputare atque argumentari: ut utrum unum unicontrarium an plura? Definitis autem contrarijs aliquo modo, facile est ostendere, utrum cōtingit plura eidem esse contraria, an non? Eodem autem modo et in alijs definitione indigentibus. Videntur autem et in disciplinis, quaedam ob definitionis defectum, non facile describi. Ut et quoniam, quae ad latus secant planum linea, similiter diuidit et lineam et locum. Definitione autem dicta, statim manifestum est, quod dicitur. Nam eadem diuisionem habent loca, et linea. Est autem definitio eius orationis haec. Simpliciter autem prima elementa, positis quidem definitionibus (ut quid linea, et quid circulus) facillimum est ostendere. Verum non multis ad unumquodque eorum est argumentari, quoniam non sunt multa media. Si autem non ponantur principiorum definitiones, difficile. Fortasse autem omnino impossibile. Similiter autem his, et in illis, quae sunt circa orationes, se habet. Non igitur latere oportet, quando difficile est argumentabilis positio, quoniam passa est aliquid eorum, quae dicta sunt: Quando autem erit ad dignitatem et propositionem maior labor disputare, quam ad positionem, dubitare utique posset quispiam: utrum ponenda sint talia, an non? Nam si non ponat, sed poscat et ad illa disputare, maius precipiet, quam quod in principio positum est. Si vero ponat, credet ex minus credibilibus. Si igitur oportet non difficilius problema facere, ponendum. Si autem per notiora syllogizare, non ponendum. An discenti quidem non ponendum, nisi notius sit. Exercitanti vero, ponendum, si verum solum appareat. Quare manifestum, quoniam non similiter et interroganti, et docenti existimandum est esse ponendum.

Quo pacto igitur interrogare, & ordinare oportet, pene sufficiens
unt, quae dicta sunt.

Loci pro respondente.

Cap. III.

Et responsione aut primis quidem determinan-
dum, quidnam sit opus bene respondentis, quae-
admodum bene interrogantis. Est aut interro-
gantis quidem sic ducere orationem, ut faci-
at respondentem dicere inopinabilia, quam
ea, quae propter positionem sunt necessaria. Respondentis vero,
non propter se apparere accidere impossibile, aut quod praeter opi-
nionem est, sed propter positionem. Nam alterum fortasse pec-
catum ponere primum, quod non oportet, & alterum positum non
servare aliquo modo. Quia autem sunt indeterminata ijs, qui
exercitationis, & experientiae gratia orationes faciunt, (nam non
eadem considerationes & discipulis & docentibus, & concertan-
tibus, & his, & ijs, qui semper se invicem exercet inspectionis gra-
tia. Nam discipulis quidem ponenda sunt semper ea, quae videtur.
Quippe cum nullus conetur falsum docere. Concertantium ve-
ro, interrogantem quidem videri aliquid facere oportet omni-
no. Respondentem autem, nihil videri pati. Et in Dialecticis
congregationibus, quae non concertationis, sed experientiae, & in-
spectionis gratia orationes faciunt, nondum enucleatum est, quo
pacto oporteat coniectare respondentem, & qualia dare,
& qualia non ad bene aut non servandam positionem.)
Quoniam igitur nihil habemus traditum ab alijs, ipsi aliquid
dicere tentemus. Necessse est itaque respondentem sustinere orationem,
ponendo aut probabilem, aut improbabilem positionem, aut ne-

utrām

utram, & aut simpliciter probabilem, aut improbabilem, aut in
 determinate, huic alicui ut aut sibi, aut alij. Nihil aut refert
 quous mō probabilis, aut improbabilis fuerit. Nā idē modus erit
 bene respōdendi, vel dandi, uel non dandi, quod interrogatū est.
 Cum igitur improbabilis fuerit positio, necesse est & cōclusionē
 probabile fieri. Cū vero probabilis, improbabilem: quippe cū sem
 per oppositū positionis interrogans cōcludat. At si neq; probabile
 neq; improbabile fuerit, qd positū est, et cōclusio erit tali. Quoniā aut
 bene syllogizans, ex probabilioribus, & notioribus propositū demō
 strat, manifestū, quoniam cū simpliciter improbabile fuerit, qd
 ponitur, nihil dandū est a respōdente, quod non videtur simpli
 citer, nec qd videtur quidē, minus tamen cōclusionē videtur.
 Nā cū improbabilis est positio, probabilis est cōclusio. Quare oportet,
 quae sumuntur, probabilia esse omnia, & quidē magis probabilia,
 quam quod proponitur, si debet per notiora, quod minus notū est,
 cōcludi. Quare si neq; tale est quippiam eorū, quae interrogātur,
 non ponendū est a respōdente. Si autē positio fuerit simpliciter
 probabilis, lucidum est, quoniā conclusio erit simpliciter impro
 babilis. Ponendū igitur & quae videntur omnia, & eorū, quae non
 videntur, quaecūq; sunt minus improbabilia cōclusionē. Nā suffi
 cienter sic videbitur disceptatū esse. Similiter aut erit & si neq;
 improbabilis, neq; probabilis est positio. Nā sic, & quae vidētur
 omnia dandum, & eorum, quae non vidētur, quaecūque minus
 sunt improbabilia cōclusionē. Sic enim probabiliores occidit orati
 ones fieri. Si igitur simpliciter quidē probabile uel improbabile, qd poni
 tur, ad ea, quae vidētur simpliciter cōparatio faciēda. Si aut nō sim
 pliciter probabile, uel improbabile sit, qd ponitur, sed respōdētī, ad se, qd
 videtur

videtur, & non videtur, iudicando, ponendum vel non ponendum. Si vero alterius opinionem tuetur respondens, manifestum, quoniam ad illius mentem aspiciendo ponere singula debet, et negare. Quare & qui tuentur extraneas opiniones, ut bonum & malum esse idem, (quemadmodum Heraclitus inquit) non dant non inesse simul contraria eidem: non quia videtur eis hoc, sed quia secundum Heraclitum sic dicendum. Faciunt autem hoc & qui suscipiunt ab invicem positiones. Coniectant enim ac si is dicat, qui ponit. Manifestum igitur quae coniectandum respondenti, siue simpliciter probabile, siue alicui, positum. Quoniam autem est necesse omne, quod interrogatur, aut probabile, aut improbabile esse: aut neutrum, & aut ad orationem, aut non ad orationem esse, quod interrogatur. Si sit quidem quod videtur, & non ad orationem, dandum est dicendo, quoniam videtur. Non enim interimitur (posito eo) quod in principio. Si vero non videtur, & non ad orationem, dandum quidem, sed annotandum (quoniam non videtur ad deitacionem absurditatis. Si vero sit ad orationem, & videatur, dicendum, quoniam videtur quidem, sed valde propinquum ei, quod in principio est, & interimitur, eo posito, quod propositum est. Si autem ad orationem quidem, sed valde improbabile sit postulatū: fatendum, quoniam accidit hoc posito: ac valde absurdum esse quod proponitur. Si vero neque probabile, neque improbabile, si nihil quidem ad orationem, dandum nihil determinandum. Si autem ad orationem, annotandum, quoniam interimitur eo posito, quod in principio est. Nam sic & qui respondet, nihil videbitur propter hoc pati, si quidem praevidens singula posuerit. Et qui interrogat, assequetur syllogismum, positus ab eo omnibus

nibus probabilioribus conclusione. Quicumque vero non ex proba-
 bilioribus conclusione conantur syllogizare, perspicuum, quoniā
 non bene syllogizant. Quare has interrogaciones non ponendum.
 Similiter autem ¶ in ijs, quæ obscure, ¶ multipliciter dicuntur
 occurrendum est, Nam quia permissum est respōdenti non discēti
 dicere non disco, ¶ multipliciter dictum, non ex necessitate confi-
 teri, vel negare: manifestū, quoniā primū quidem, nisi planum
 sit, quod dicitur, non pigrescendum est dicere, non intelligo. Nā sepe
 ppter ea, quia in interrogantibus nō clare dant, occurrit aliquid
 difficile. Si aut notum quidē sit, multipliciter autem dictū, si
 in omnibus quidē verū vel falsum sit, quod dicitur, dandum sim-
 pliciter, quod dicitur, vel negandū. Si autem in aliquo quidem
 sit verū, in aliquo autem falsum, annotandum est, quoniā mul-
 tipliciter dicitur: ¶ quoniam hoc quidem falsum, illud autem
 verū est. Nam cū posterius distinguitur, immanifestū, si ¶ in
 principio ambiguum animaduertit. Si autē nō prouiderit du-
 bium, sed in alterum aspiciens posuerit. dicendum ad eū, qui in al-
 terum ducit, quoniam non ad id aspiciens dedi. sed ad alterū eo-
 rum. Nā pluribus existentibus, quæ sub eodē nomine, vel eadem
 oratione sunt, facilis est ambiguitas. At si ¶ dilucidū, ¶ sim-
 plex sit, quod interrogatur, aut sic, aut non respondendum. Quoni-
 am autem omnis propositio syllogistica, aut earū aliqua est ex
 quibus est syllogismus aut propter aliquam illarum: manifestū,
 quoniam interdum alterius gratia sumentur: cum plura similia
 interrogant, nam aut per inductionem, aut per similitudinem
 plerunque uniuersale sument. Singularia igitur omnia ponendū:
 si vera sint, ¶ probabilia. Ad uniuersale autem ten-
 tandū

randum instantiam ferre. Nam sine instantia, vel qua sit, vel qua videatur, prohibere orationem proteruire est. Quare si multis apparentibus: non dederit vniuersale, qui non habet instantiam, manifestum est, quoniam proteruit. Insuper si neque contra argumentari habeat, quoniam non verum, longe magis videbitur proteruire: quamuis nec hoc sufficiat. Nam complures rationes opinionibus contrarias habemus, quas difficile est soluere. Velut Zenonis quoniam non contingit moueri, neque stadium pertransire. Sed non propter id, quae sunt opposita his non ponendum. Si igitur quisquam neque contra argumentari habeat, neque instare et non ponit, dilucidum, quoniam proteruit. Est enim in disputationibus proteruia, responsio prater dictos modos syllogismi destructiua. Sustinere autem et positionem, et definitionem ipsum sibi ipsi oportet praeargumentando. Nam ijs, ex quibus intermit interrogantes, quod ponitur manifestum, quoniam aduersandum, in opinabilem vero suppositionem cauendum sustinere. Erit autem inopinabilis multipliciter. Nam et ea, ex qua absorta contingit dicere: ut si omnia dicat aliquis moueri, aut nihil. et quaecumque peioris moris, esse eligenda. Insuper et quae sunt contraria consilijs, ut quoniam voluptas bonum, et iniuriam facere melius, quam iniuriam pati. Nam non (ut orationis gratia sustinentur, sed ut dicentem ea) quae videntur, oderunt. Quaecumque vero orationum falsum syllogizant soluendum interimendo id propter quod fit falsum. Nam non is, qui quoduis interimit, soluit, neque si falsum est, quod interimitur. Habere enim potest plura falsa oratio. Vt si quis sumat sedentem scribere, Socratem vero sedere. Accidit enim ex his Socratem scribere. Interempto igitur Socratem se-
 dere

dere nihil magis soluta est oratio: quamuis falsum sit postulatum, sed non propter id oratio falsa. Nam si quis sit sedens quidem, non scribens autem, non amplius in tali apte accommodabitur eadem solutio. Quare non id interimendum, sed sedentes scribere. Non enim omnis, qui sedet, scribit. Soluti igitur omnino, qui interimit id, propter quod fit falsum. Nouit autem solutionem, qui scit, quoniam propter id falsa est oratio, quemadmodum in iis, que falso describuntur. Non enim sufficit instare, neque si falsum sit, quod interimitur, sed id, propter quod falsum, assignandum. Sic enim erit manifestum, utrum proficiens aut non? facit instantiam.

Loci communes pro interrogante et respondente. Cap. IIII:

St autem prohibere concludi orationem, quadrupliciter. Nam aut interimendo id, propter quod fit falsum aut, ad interrogantem instantiam ducendo. Saepe enim non soluit quidem, tamen qui interrogat, non potest longius procedere. Tertium autem ad interrogata. Accidit enim ex interrogatis quidem non fieri, quod volumus. Quoniam non bene interrogata sunt. Addito autem aliquo fieri conclusionem. Si igitur non amplius potest producere interrogata, ad interrogantem erit instantia. Si autem potest, ad interrogata. Quartum autem, et pessima instantiarum est, que est ad tempus. Nam quidam talibus instant, ad que disputare pluris est temporis, quam presentis exercitationis. Instantie igitur ut dictum est prius, quatuor modis fiunt. Solutio autem est earum, que dictae sunt, prima tantum. Reliquae autem prohibitiones quaedam, et impedimenta conclusionum. Inculpato vero oratio, et secundum ipsam orationem, et quando interrogatur, non eadem. Plerumque enim quod non bene disputetur oratio, is, qui interrogatur est causa

Quoniam

Quoniam non concedit ex quibus ad positionem bene erat dispu-
 tare. Non enim est in altero solo bene absoluere commune opus.
 Necessarium igitur quandoq; ad dicentem & non ad positionē
 argumentari. Quando is, qui respondet, contraria interroganti
 praesumit corroborare. Proterientes igitur altercatorias, et nō
 Dialecticas faciūt exercitationes. Insuper autem, quia exercita-
 tionis, & experimenti gratia, & non doctrina hmoi sunt ora-
 tiones, perspicuum, quoniam non solum vera syllogizandum,
 sed etiā falsum. Nec per vera semper, sed quādo etiā per falsa.
 Sape enim vero posito interimere necesse est disputantem. Qua-
 re proponenda falsa: quādoq; autem & falso posito, interimen-
 dum per falsa. Nihil enim prohibet alicui videri, quae non sunt,
 magis quam vera. Qua propter ex ijs, quae illi videntur orati-
 one facta, magis erit suavis, quam adiutus. Oportet autē eum,
 qui bene transfert. Dialectice, & non contentiose transferre. Ut
 Geometrā, geometricē, siue falsum, siue verum sit, quod conclu-
 dendum est. Quales autem Dialectici syllogismi, dictū est pri-
 us. Quoniā aut peruersus socius est, qui impedit cōmune opus, patet,
 quoniā etiā in orationibus. Nam cōe quippiam, quod proponi-
 tur, & in illis est. Præterquam in concertantibus, in quibus quidē
 non est eundem vtriusq; finem assequi. Nam plures vno impossi-
 bile est vincere. Differet autem nihil siue in respondendo, siue in
 interrogando fiat. Nam & qui contentiose interrogat, praeue di-
 sputat, & qui in reospondendo non dat, quod videtur, neq; susci-
 pit quicquam, quod vult interrogans. Manifestum igitur ex ijs,
 quae dicta sunt, quoniam non similiter increpandum & secundū
 seipsam orationem, & interrogantem. Nam nihil prohibet ora-
 tionem

tionem quidem prauā esse, interrogantē vero, ut possibile est, optime contra respondentē disceptare. Nam contra proteruos non possibile est fortasse statim sumere quales quis vult, sed quales fieri possibile, faciendi syllogismi. Quomam autē est indeterminatum, quando contraria, & quando ea, quae sunt in principio, sumunt homines (Nam plerunq; per seipsos dicētes cōtraria dicunt, & abruentes prius, dant posterius, quoniā interrogantes & contraria, & quae in principio plerunq; subaudiunt) necesse est prauas fieri disputationes. Causa autē est qui respondet, haec quidem non dans, illa autē i alia dans, manifestū igitur, quoniā nō similiter inculpandum & interrogantes, & orationes. Orationis autē secundū se, quinq; sunt inculpationes. Prima quidem, quādo ex interrogatis neq; quod propositum est, neq; omnino quicquam concluditur, cum vel falsa sint, vel inopinabilia, aut omnia, aut plurima, in quibus consistere debet cōclusio, & neq; ablati quibusdam, neq; additi, neq; his quidem ablati, illis vero additi, fit conclusio. Secunda aut, si ad positionem non fiat syllogismus & ex talibus, eo modo, quo dictum est. Tertia vero, si additi quibusdam, fiat syllogismus. Haec autē sint deteriora ijs, quae interrogantur, & minus probabilia conclusione. Rursum si ablati quibusdam, nam quandoque sumunt plura, quam sint necessaria. Quare non eo quod haec sint, fit syllogismus. Insuper si ex inopinabilioribus, & minus credibilibus conclusione, aut si ex veris sed maiore opera indigentibus demonstrari quam problema. Nō oportet autē omniū problematum syllogismos existimare similiter probabiles esse, & suasibiles. Nam natura statim sunt alia quidem facilia, alia vero difficilia eorum, quae quaeruntur.

Quare si ex aliquibus, ut fieri potest, maxime probabilibus conie-
 cturam fecerit, disputatū bene est, Manifestū igitur, quoniā ora-
 tionis non eadē inculpatio & ad problema, & ad se. Nā nihil se-
 cundū se quidē orationē prohibet esse vituperabile, ad problema
 autē laudabile. Et rursus e diuerso secundū se quidē laudabilem
 ad problema autē vituperabile: quando ex pluribus probabilibus
 & veris facile est concludere. Erut quandoq; etiā oratio conclu-
 dens, quā non concludens deterior, quando illa quidē ex absurdis
 concludit, cū non sit tale problema. Hec autē indiget talibus, que
 sunt probabilia & vera, cū nondū in assumptis sit oratio. Eos
 autem, qui per falsa verū concludūt, non iustū est inculpare, nā
 falsum quidē semper necesse est per falsa syllogizare, verū autē quā-
 doq; per falsa est syllogizare, manifestū autē id ex analyticis. Cū
 autē demonstratio sit alicuius dicta oratio, si aliquid aliud est,
 quod ad conclusionem nullo modo se habet, nō erit ex illo syllogis-
 mus. Sed si appareat, sophisma erit, non demonstratio, & est
 philosophema quidē syllogismus demonstratiuus, et Epichirema
 syllogismus dialecticus et sophisma syllogismus contentiosus, &
 aporema syllogismus dialecticus contradictionis. Si vero ex
 utrisq; que videantur aliquid ostendatur nō autē similiter vide-
 antur, nihil prohibet, quod ostēditur, magis altero videri. Sed si
 hoc quidē videatur, illud autē neutro mō sit, aut si hoc quidē vi-
 deatur, illud autē si similiter non videatur si similiter utiq; erit, &
 nō itaq;. Si magis alterū sequetur qđ est magis. Est autē quoddā
 & idē ad syllogismos peccatū, quādo ostenditur per lōgiora qđ
 cōtingit pbreuiora, & que orationi insunt. Vt quoniā est opinio
 magis altera quā altera, si quis petat ipsum unumquodq; maxi-

me esse, & opinabile esse ipsum quod vere est. Quare quibusdā magis ipsum. Ad quod autem magis, magis dicitur esse, esse autem & ipsum opinari verum. An erit certior quibusdam. Petitum enim est & ipsam opinionē verā esse, et ipsum unūquodq; maxime esse. Quare eadem opinio, quæ maxime vera est, certior est. Sed quæ nequitia maior, quam quæ facit, circa id, cuius est oratio, latere causam. Oratio autem est manifesta, uno quidem modo, & publicissimo, si sit concludens sic, ut nihil oporteat interrogare. Vno autem & qui maxime dicitur, cum sumpta quidem, sumpta ea, ex quibus necessarium est esse, sint tamen per conclusionem terminata. Insuper si defuerit aliquid, quod est valde probabile.

Pro opponente & respondente loci communes.

Caput. V.

Falsa autem oratio vocatur quadrupliciter, uno quidem modo, quando apparet concludere, non concludens, quæ vocatur syllogismus litigiosus. Alio autem modo, quando concludit quidē, nō tamē ad propositum, quod accidit maxime in ijs, quæ ad impossibile ducunt. Aut ad propositum quidem concludit, non tamen secundū propriam disciplinam. Hoc autem est, si ea, quæ non est medicinalis, videatur esse medicinalis, aut Geometrica, quæ non est Geometrica, aut dialectica, quæ non est dialectica, siue verum, siue falsum sit, quod accidit. Alio autem modo, si per falsa concludit. Huius autem erit quandoque quidem conclusio falsa, quandoque autem vera. nam falsum quidē semper per falsa concluditur. Verum autem possibile est, & nō per vera, ut dictū

est prius. Esse vero falsam orationem, dicentis peccatum potius quam orationis est, & neq̄ dicentis semper, sed cum latuerit ipsum, quod falsam orationem dixit aliquam. Nam secundum se falsum pluribus veris suscipimus magis, si ex ijs, quae maxime videntur, interim sit aliquid verorum. Talis enim existens verorum, demonstratio est. Oportet enim positorum aliquid non esse omnino. Quare erit huius demonstratio. Si autem verum concludat per falsa, & valde absurda, earum, quae per falsum syllogizant, conpluribus deterior erit: erit autem talis, & quae per falsum concludit. Quare manifestum, quod prima quidem consideratio orationis secundum seipsam est, si concludit: secunda, utrum verum uel falsum, tertia vero ex qualibus quibusdam. Nam si ex falsis quidem, opinabilibus tamen, rationabilis. Si autem ex existentibus quidem, sed inopinabilibus, praua. Si autem & falsa, & valde inopinabilia sint, dilucidum, quoniam praua & simpliciter & ad rem. Id autem quod in principio, & contraria quoniam pacto peteret interrogans, secundum veritatem quidem in analyticis dictum est, secundum opinionem vero nunc dicendum. Petere itaque videtur id, quod est in principio, quinque modis, Manifestissimo quidem, & primo, si quis ipsum, quod monstrari oporteat, petat. Hoc autem in eo ipso quidem non facile latere potest. In multiuocis autem, & in quibuscumque nomen, & oratio idem significat, magis. Secundo autem, quando quod particulariter oportet demonstrare, uniuersaliter quis petierit, ut qui argumentatur, quoniam contrariorum una disciplina, omnium oppositorum postulauerit unam esse. Nam videtur id, quod oportebat secundum se ostendere, cum alijs petere pluribus. Tertio, si quis quod uniuersaliter

ter est ostendere propositum, particulariter petat, ut si de omnibus contrarijs propositum est, de aliquibus postulet. Videtur enī hic, quod cum pluribus oportebat ostendere, secundū se extra petere. Rursus, si quis diuidens petat problema, ut si oportet ostendere Medicinam sani & egri, utriūq; extra postulet. Aut si quis eorum, quae sequuntur se inuicem ex necessitate, alterum petat, ut latus incommensurabile esse diametro, si oporteat ostendere, quoniam diameter lateri. Et Aequaliter autē & contraria petunt ei, quod ex principio est. Nam primo quidem, si quis opposita petat secundum affirmationem, & negationem. Secundo autem contraria secundū oppositionem, ut bonum & malum idē. Tertio vero si quis uniuersaliter postulās, particulariter petierit contradictionem, ut si quis sumens contrariorum unam disciplinam, sani & egri alteram esse petat. Aut si hoc petens, in uniuersali oppositionem tentet sumere. Rursus si quis petat cōtrarium ei, quod ex necessitate accidit per ea, quae posita sunt. Et si quis ea quidem non sumat, quae opposita, sed alia petat duo, ex quibus erit opposita contradictio. Differt autem contraria sumere ab eo, quod est in principio. Quoniam huius quidem est peccatum ad conclusionem (nam ad illam aspicientes, quod in principio, est dicimus petere) cōtraria autem sunt in propositionibus, quo ipse aliquo modo se habeant ad inuicem. Ad exercitium autē, & executionem talium orationū, primum quidem conuerrere assuescere oportet orationes. Sic enim et ad id, quod dicitur, facilius nos habebimus, & in paucis plures sciemus orationes. Nam conuerrere est transumentem conclusionem cum reliquis interrogationibus interimere unum quippiam eorum, quae dicta

dicta sunt. Neceſſe enim ſi concludio non eſt, unam aliquam interimere propoſitionum, ſi quidem omnibus poſitis, neceſſe e- rat concludionem eſſe. Et ad omnem poſitionem, & quoniam ſic, & quoniam non ſic, argumentum conſiderandum: & cum inueneris, ſolutionem ſtatim & querendum. Sic enim ſimul accidet & ad interrogandum: & ad reſpondendum exerceri. Et ſi ad nullum alium habemus, ad nos ipſos mutuo cōparare, eligentes quæ ad poſitionem eandem argumenta ſunt. Hoc enim & ad cognoscendum multam facilitatem præbet, & ad redarguendum magnum habet adiumentum, quando quiſpiam promptus eſt argumentari, & quoniam ſic, & quoniam non ſic. Nam ad contraria accidit facere obſervationem, & ad cognitionem, & ad eam (quæ ſecundum philoſophiam eſt) peritiam poſſe conſpicere, & conſpexiſſe, quæ ab utraque ſuppoſitione, non paruum inſtrumentum. Nam reliquum horum recte elige alterum. Oportet autem ad id, quod tale eſt, eſſe ingenioſum & hoc eſt ſecundum veritatem eſſe ingenioſum, poſſe bene elige verum, & diffugere falſum. Quoniam qui bene nati ſunt probe facere poſſunt. Quippe cum qui amant, & qui oderunt, quod profertur, facile diſcernunt, optimum. Et ad ea, quæ ſæpiſſime incidunt problemata, ſcire oportet orationes, & maxime quæ pro primis poſitionibus ſunt. Nam in hiſ ſæpe contendunt, qui reſpondent. Insuper etiam terminorum copioſos eſſe oportet, tum probabiliū, tum etiam primorum atque ſe habere promptos. Nam per hæc ſiunt ſyllogiſmi. Tentandum autem & ea (in quæ ſæpiſſime incidunt orationes aliæ) tenere. Nam quemadmodum in Geometria ante opus eſt circa elementa exer-

ciatum esse, & in numeris circa capitales prompte se habere.
& multum refert ad hoc quod est & alium numerum cognoscere multiplicatum, similiter & in orationibus promptum esse ad principia, & propositiones in ore scire. Nam quemadmodum in memoria sensorio solum loci positi, statim faciunt ipsas res memorare, ita hæc ad ratiocinandum promptiorem efficiunt. quippe cum ad determinatas illas secundum numerum inspiciant. Et propositionem communem magis quam orationem in memoria ponendum, nam principio, & suppositione mediocriter copiosum esse difficile est. Insuper orationem unam plures facere assuescendum, veluti ij, qui occultissime abscondunt. Tale autem erit, si quis quam plurimum recesserit a cognatione eorum de quibus est oratio. Erunt autem potiores orationum uniuersales maxime, quæ id pati possunt. Vt quoniam non est una plurium disciplina. Sic enim & in ijs, quæ sunt ad aliquid, & in contrarijs, & in coniugatis est. Oportet autem reminisci uniuersales facere orationes, tametsi fuerit disputans particulariter, sicut enim & plures licebit unam facere. Similiter autem & apud rhetores in enchymematibus. Eundem autem quam maxime fugere in uniuersale ferre syllogismos. Et semper oportet considerare orationes, si in pluribus communibus disputantur. nam omnes particulares in uniuersali disputate sunt. Et inest in particularibus eius, quod est uniuersale, demonstratio. Cum non sit syllogizare quicquam sine uniuersali. Exercitatio autem facienda, inductiuarum quidem ad rudem. Syllogisticarum vero ad expertum. Omnino autem exercitationis gratia

gratia disceptantibus tentandum afferre aut Syllogismum de
 aliquo, aut propositionem, aut solutionem, aut instantiam: siue
 recte quis dicat, siue perperam: vel ipse vel alter, & ad quippi-
 am vterque. Ex his enim facultas. Exercitatio autem facul-
 tatis gratia: et maxime circa propositiones & instantias. Est
 enim (ut simpliciter dicamus) Dialecticus propositiuus & in-
 stantiuus. Est autem proponere quidem unum facere, quae sunt
 plura. Instare autem, quod unum est, facere plura. Nam aut
 diuidit, aut interimit, hoc quidem dans, illud autem non dans
 eorum, quae proposita sunt. Non est autem cum omni disputadū,
 neque contra quemlibet exercitandum. Eset enim necesse ad ali-
 quos prauas fieri orationes. Sed ab eo, qui tentat apparere, omni-
 no diffugiendum. & si iustum quidem sit omnino tentare rati-
 cinari, non tamen pulchrum: cum non oporteat aduersus quoslibet
 facile consistere. eset enim necesse inde prauiloquium emerge-
 re. Nam & qui excitati sunt, non possunt abstinere a disputa-
 tione sine altercatione. Oportet autem f. Etas habere orati-
 ones ad huiusmodi problemata, in quibus cū pau-
 cissimorum copia eas ad quam plurima
 utiles habeamus. Illa vero sunt uni-
 uersales, & ad quas in promptu
 quippiam adinuenire
 difficile est.

PRIMVS LIBER ELENCHORUM
sophisticorum. Aristotelis.

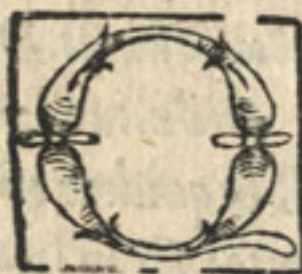
Quid intendit, et aliquem syllogismum,
sophisticum esse. CAP. I.

Et sophisticis autem elenchis, de quibus ijs qui elenchi quidem videntur, non autem sunt elenchi, sed paralogismi, dicamus incipientes secundum naturam a primis. Quod igitur alij quidem sint syllogismi, alij autem (cum non sint,) videantur, manifestum est. Nam quemadmodum et in alijs id fit per quandam similitudinem, sic et in orationibus se habet. Etenim hi quidem habitum probe habent, illi vero videntur extrinsecus tumentes, et parantes se ipsos. Et pulchri, hi quidem ob pulchritudinem, illi autem videntur, se ipsos fucantes. Et in ipsis inanimatis quoque similiter. Nam et illorum haec quidem argentum, ista vero aurum reuera sunt. Illa vero non sunt quidem, apparent autem secundum sensum, ut lithargyrina, et stanea, argentea, et felle tincta, aurea. Eodem autem modo et syllogismus et elenchus, hic quidem est, ille vero non: est apparet autem propter imperitiam. Imperiti enim velut distantes a longe, speculantur. Nam syllogismus quidem ex quibusdam est positus, ut ducamus aliquid aliud ex necessitate ab ijs, quae posita sunt, per ea, quae posita sunt. Elenchus autem syllogismus, cum contradictione conclusionis. Hi autem hoc non faciunt, videntur autem ob multas causas

causas, quarum vnus locus aptissimus & publicissimus per nomina est. Nam cum non si res ipsas secundum se ipsas ferentes disputare. Sed nominibus pro rebus utimur notis, quod accidit in nominibus, In rebus quoque arbitramur accidere, quemadmodum in ijs qui calculis supputant. Sed hoc non est simile. Nam nomina quidem finita sunt, & orationum multitudo: res vero numero sunt infinitae. Necessse itaque est plura eandem orationem & nomen vnu significare. Quemadmodum igitur & illic, qui non sunt idonei calculos sustinere, a scientibus decipiuntur, & ipsi disputantes, & alios audientes. Ob hanc igitur causam, & eas, quae dicenda sunt, est syllogismus, & elenchus, apparatus non existens aut.

De generibus disputationum. Cap. II.

Noniam autem quibusdam magis operae precium est videri esse sapientes, quam esse, et non videri. (Est enim sophistica apparens sapientia, non existens autem: et sophista pecuniosus ab apparere sapientia, et non ab existente) manifestum, quoniam necessarium illis etiam est magis videri facere sapientis opus, quam facere, et non videri. Est autem (ut vnum ad vnum sic dicere) sapientis opus in vnoquoque non mentiri quidem ipsum, de quibus nouit, mentionem autem manifestare posse. Haec autem sunt, alterum quidem quatenus potest dare orationem, alterum vero, quatenus potest sumere. Necessse est igitur illos, qui volunt sophisticè agere, dictarum orationum genus quaerere, operae precium enim est. Nam huiusmodi potestas faciet videri sapientes, cuius sunt desiderium habentes. Quod igitur tale orationum genus sit, et quod talem appetant potestatem illi, quos vocamus sophistas, manifestum est.

est.

ex moribus con
suetudine innocenti
uocatur quis &
facile decipi

est. Quot autem sunt species sophisticarum orationum, & ex quot numero potestas ea constat, & quot partes contingit esse negotii, et de alijs quæ suffragantur ad hanc artem, nunc dicamus. Sunt igitur ad disputandum orationum genera quatuor: doctrinales, Dialectica, tentatiua, contentiosa. Et doctrinales quidem sunt, quæ ex proprijs principijs cuiusque discipline, & non ex his, quæ videntur respondententi, syllogizant. Nam oportet credere eum, qui discit. Dialectica autem, quæ ex probabilibus contradictionis sunt syllogistica. Tentatiua vero ex ijs, quæ videntur respondententi, & quæ necessarium est eum scire, qui simulat se habere scientiam, quomodo determinatum est in alijs. Ac contentiosa, apparenter syllogistica sunt, ex ijs, quæ apparent probabilia. De demonstratiuis quidem in Analyticis dictum est, de Dialecticis vero & tentatiuis, in ijs, quæ prius, de altercatorijs autem, & contentiosis nunc dicendum.

Finis sophistica, & loci sophistici in dictione. Cap. III. i

Primum igitur sumendum est, quot coniectant qui in orationibus decertant, atque coaltercatur. Sunt autem hæc quique numero, redargutio, & falsum, & inopinabile, & solecismus, et quintum, quod est facere nugari eum, qui condisputat. hoc autem est frequenter cogere idem dicere. Aut non est unumquodque horum, sed apparet esse. Maxime enim voluit videri redarguere. Secundo falsum aliquid monstrare. Tertio ad hoc, quod est inopinabile ducere. Quarto solecismo uti facere. Hoc autem est facere secundum locutionem barbarizare ex oratione respondente. Ultimo frequenter idem dicere. Modi autem redarguendi sunt duo

nam alij quidem sunt in dictione, alij vero extra dictionem. Sunt autem ea quidem quae in dictione faciunt phantasiam, sex numero. Videlicet, equiuocatio, amphibolia, compositio, diuisio, accentus, & figura dictionis. Huius autem fides & per inducti onem, & syllogismū, & si quis sumatur alius, & quoniam totidem modis, si eisdem nominibus, & eisdem orationibus nō idē significamus. Sunt autem propter equiuocationē huiusmodi orationes, ut quoniam discunt scientes. Nam ea, quae memoriter dicuntur, discunt grāmatici. Discere enim equiuocum est: & hoc est intelligere eum, qui utitur scientia, & hoc est accipere scientiam. Et rursū, quoniam mala bona sunt, nam quae expediūt bona sunt. Mala autem expediunt. Duplex enim expediens est & necessarium, quod accidit plerunq; in malis. (Est enim quoddam malum necessarium,) & bona quoq; expedientia dicimus esse. Insuper autem eundem sedere & stare, & egrotare, & sanum esse. Nā qui surgebat, stat, & qui sanabatur, sanus est. Surgebat autem sedens, & sanabatur egrotans. Egrotantem enī quodlibet facere, aut pati, non unum significat. Sed quādoq; quidem, qui nunc egrotat, aut sedet, quandoq; aut, qui egrotabat prius. Veruntamen sanabatur quidem egrotans, & egrotans: sanus autem non cum egrotans, sed egrotans non nunc, sed prius. Per amphiboliam autem, sunt tales; velle capere me hostes. Et putas ne quod quis cognoscit, hoc cognoscit. Etenim & cognoscentem & cognitum contingit quasi significare hac oratione. Et putas qđ quis videt, id videt: videt aut colūnā, quare columna videt. Et putas, qđ tu dicis esse, hoc tu dicis esse? Saxū aut dicis esse. Tu ergo dicis saxū esse. Et putas ne est silētē dicere. Duplex

enim est *et* silentem dicere, *et* hunc dicere silentem, *et* quae dicuntur. Sunt autem tres modi secundum *et* equiuocationem *et* amphiboliam. Unus quidem, quando oratio vel nomen plura significat principaliter, ut aquila vel canis. Alius autem, quando soliti, sumus sic dicere. Tertius vero modus, quando compositum plura significat, separatum vero simpliciter, ut scire literas. Nam utrumque fortasse unum quidem significat, *et* scire, *et* literae: ambo autem plura. Aut literas ipsas scientiam habere, aut literarum, alium. Amphibolia igitur *et* equiuocatio propter hos modos sunt. Propter compositionem vero huiusmodi sunt, ut possibile est sedentem ambulare, *et* non sipientem scribere. Non enim idem significat, si diuidens quis dicat, *et* componens: quoniam possibile est sedentem ambulare, et non sipientem scribere. Et hoc identidem (si quis componat) non sipientem scribere, significabit profecto quoniam habet potestatem, ut non scribens scribat. Si quis autem non componat, quoniam habet potestatem, quando non scribit, ut scribat. Et discit nunc literas, si quis didicit quas scit. Insuper quod unum solum potest ferre, plura potest ferre. Propter vero diuisionem, quoniam quinque sunt duo et tria, paria, et imparia. Et quod maius equale, tantumdem enim et adhuc amplius. Nam eadem oratio diuisa et composita non idem saepe videbitur significare. Ut ego te posui seruum, existentem liberum, et hoc, quinquaginta virorum centum diuus liquit Achilles. Propter accentum autem in ijs, quae sunt sine scriptura, non facile est dialecticis facere orationem. In scripturis autem, et poematibus magis, ut metuo longas pereunte noctes, Lydia dormis: et heu quia nam tanti cinxerunt aethera nimbi. Quae igitur per accentum sunt. Haec sunt: Quae autem propter figuram

ELENCHORVM.

figurā dictionis accidunt, quādo non idē similiter interpretatur. Ut masculinū, femininū, vel femininū masculinū, vel quod inter hæc est, alterū horū. Vel rursus quantū quale, vel quale quantum, vel faciens patiens, vel dispositum facere, et alia, ut diuisum est prius. Nam est aliquid, quod non est eorum, quæ sunt facere, ut aliquid eorū quæ sunt facere dictione significare, ut ualere similiter figura dictionis dicitur ei, quod est secare vel edificare. Et tamen illud quidē quale quid & affectū quodāmodo significat: hoc uero facere aliquid. Eodē autē modo & in cæteris Propter igitur dictionē redargutiones ex his existunt.

De locis redargutionū sophisticarū extra dictionē. Cap. IIII.

Lorum uero, qui extra dictionē sunt, paralogismo rū, species sunt septē. Una quidem propter accidēs. Secunda autē propter id, quod simpliciter, vel nō simpliciter, sed aliquo modo, aut ubi, aut quando, aut ad aliquid dicitur. Tertia propter Elenchi ignorantiam. Quarta propter consequens. Quinta propter id, quod est in principio sumere, Sexta propter id, quod non est causam ponere. Septima uero propter plureis interrogationes unā facere. Propter igitur accidens paralogismi sunt, quando similiter quodcunque existimabitur rei, & accidenti inesse. Nam cū multa accidunt eidem, non est necesse omnibus prædicatis, & ei de quo prædicatur illa omnia inesse. Sic enim omnia erunt eadem, ut sophistæ dicunt. Ut si coriscus est alter ab homine, ipse est alter a se. Est enim homo, aut si a Socrate alter: Socrates autem homo, ab homine alterum dicunt esse confessum. Nam accidit (a quo dixit alterum esse) hunc esse hominem. Propter id autem quod est hec quidem simpliciter: illud autem aliquo modo, atq; non principaliter, quando quidē

quidē quod in parte dicitur, ut simpliciter dictum sumitur. Ut si quod non est, opinabile est. Quoniā quod non est, est. Nō enim idē est esse quid, et esse simpliciter. Aut rursus, quoniā quod est, non est ens, si eorū, quæ sunt quippiam, non est: ut si nō est homo. Nam non idē est non esse quid, et non esse simpliciter. Apparet autē, quoniam per quā propinquū est dictione, et parū differre esse quid ab eo, quod est esse, et non esse quid, ab eo, quod est nō esse. Similiter autē et propter id, quod est aliquo modo, et simpliciter. Ut si Indus (cū sit niger) albus est dentes. Albus igitur, et nō albus est. Aut si ambo aliquo modo, quoniā simul cōtraria inerūt. Tale autē in quibusdam quidem cuilibet facile est considerare, ut si sumens A Ethiope nigrū esse, detes dicat quoniā albus. Si ergo ibi albus, quoniam niger, et nō niger, putabit disputasse syllogistice, cum perfecit interrogationē. In quibusdā vero laet frequēter, in quibuscunq, cū aliquo modo dicatur, simpliciter videtur sequi. Et in quibuscunq, non facile est considerare utrū eorum precipue sit assignandum. Fit autem tale in quibuscunq, similiter sunt opposita. Nam videntur aut ambo, aut neutrum dā dum esse simpliciter prædicari: ut si dimidium quidem album dimidium vero nigrum, utrum album, aut nigrum? Qui autem sunt propterea quia non determinatur quid est syllogismus vel quid est Elenchus, propter defectum orationis sunt. Nam Elenchus est contradictio eiusdem, et unius, non nominis, sed rei, et nominis, non synonymi sed eiusdē: ex ijs, quæ data sunt ex necessitate nō cōnumerato eo, quod erat in principio. Et secū dū idē, et ad idē, et similiter, et in eodē tpe. Et eodē aut modo fieri potest, ut quis de aliquo mentiatur. Nā qui omittūt aliquid eo

ELENCHORVM.

rū, quæ dicta sunt, apparent redarguere. Vt quoniā idem duplū
 & non duplū. Nam duo vnius quidē duplum sunt. Triū aut nō
 duplum. Aut si ad idē duplum & non duplū idē est: non tamē
 secundū idem est. Nā secundū longitudinē duplum, secundū lati
 tudinē non duplū est. Aut si ad idē & secundū idem, & simili
 ter: non tamen simul, quoniā apparet Elenchus. Trahet aut vti
 q, quis hūc ad eos, qui sunt in ~~inductiōe~~ inductiōe. Qui aut propter id, quod
 in principio erat sumuntur, fiunt quidē sic, et tot modis, quot mo
 dis contingit, quod in principio est, petere. Videntur aut redargu
 ere, quoniā non potest quis inspicere idem, & diuersum. Quæ ve
 ro propter consequens est redargutio, ideo est, quoniā putant cō
 uerri consequentiā. Nam si cum hoc est ex necessitate, illud sit, &
 cum illud est, putant & alterū esse ex necessitate. Vnde & quæ
 ob opinionem ex sensu sunt, deceptiones fiūt. Nā sape esse mel fel
 suspicati sunt, quoniā flauus color mel sequitur. Et quia accidit
 terram pluuia fieri madidā, et si madida sit, opinantur pluuisse:
 id aut non necessariū est. Inrhetoricis, vero quæ secundū signū fi
 unt demonstrationes, ex consequentibus sunt. Nā volētes osten
 dere, quoniā adulter, quod consequēs est, accipiūt, ut quoniā cō
 ptus, aut quoniam videtur noctu errabundus. Pluribus aut hæc
 quidē insunt, predicatū tamen non inest. Similiter aut & in syl
 logisticis, ut est Mellisi oratio, quoniā infinitū est vniuersum,
 Sumēs quidem vniuersum ingenitum, (nā ex nihil fieri,) quod
 aut factum est, ex principio fieri, si igitur non factū est, principiu
 non habet vniuersum. Quare infinitū, non necesse est hoc acci
 dere. Non enim si cōne, quod factū est, principiu habet, etiā quic
 quid principiu habet, factū est. Quæ admodum si febricitans, ca
 lidus

nihil a nihil

lidus, etiam calidū neceſſe eſt febricitare. Qui vero propter nō
 cauſam, ut cauſam, cū aſſumitur, quod non cauſa eſt, tāquam
 propter illud fiat redargutio. Accidit autē tale ad impoſſibile ſyl
 logiſmis. Neceſſariū enī eſt in his aliquid interimere ex ijs, que
 poſita ſunt. Si ergo enumeretur in neceſſarijs iſterrogationibus pp
 ter quas accidit impoſſibile, videbitur propter id ſepe fieri redar
 gutio. Vt quoniā eſt aīa ¶ vita idē. Nā ſi generatio, corruptio
 ni eſt contrariū, et alicui corruptioni erit quedā, generatio cōtra
 riū. Mors autē corruptio quedā, ¶ contrariū vite. quare vita
 generatio, ¶ viuere generari. Hoc autē impoſſibile, nō ergo idē
 anima. ¶ vita. Sed nequaquā ſyllogizatū eſt, nam accidu ¶
 ſi quīpiā non idem dixerit vitam ¶ animā (impoſſibile. Sed
 ſolū contrarium vitā quidem morti, cū ſit corruptio. Corruptio
 ni autē generationem: aſyllogiſtica igitur ſimpliciter non ſunt
 huiusmodi orationes, ſed ad propoſitum: aſyllogiſtica. Et latec
 plerunq; non minus ipſos interrogantes, quod tale eſt. Propter igi
 tur conſequens, ¶ propter non cauſam orationes huiusmodi ſūt.
 Qui autem propter id, quod eſt duas interrogaciones vnā face
 re, quando latec plures eſſe, ¶ perinde ac vna ſit, aſignatur re
 ſponſio vna. Eſt autem in aliquibus facile videre, quoniā plu
 res, ¶ quoniam non vna reſponſio danda eſt: ut vtrum terrā
 mare eſt, an coelum? In aliquibus vero, minus, ¶ quaſi vna ſit
 aut conſitentur, quoniam non reſpondent ad interrogatum, aut
 redargui videntur. ut putas hic ¶ hic eſt homo? Quare cum
 aliquis percufferit hunc, ¶ hunc, percutiet hominem, ¶ non ho
 mines. Aut rurſum, quorum hæc quidem ſunt bona, illa autem
 non bona, omnia hæc bona, aut non bona? Nam vtrumnis dxe

rit, est quidē ut aut redargutionē, aut apparens falsum videatur facere. Dicere enim eorū, quae nō bona sunt, aliquid esse bonū aut eorū, quae bona sunt, non bonū, falsum est. Quandoq; autem a sūptis quibusdā, redargutio etiā fiet vera. Ut si quis cōcedat similiter, & unū, & plura dici alba & nuda, et ceca. Nā si cecū est, quod non habet visū, natū tamen habere, & ceca erūt, quae non habent visum, nata aut habere. Quando igitur hoc quidē habet visum, illud aut non habet, ambo erūt vel videntia, vel caeca, quod est impossibile.

Omnes sophisticas redargutiones in ignorantiam redargutionis reuocatum iri. Caput. V.

U igitur sic diuidendū apparentes syllogismos, & Elenchos, aut oēs reducendū ad Elenchi ignorantia ijs, qui hanc principū faciūt. Fieri enim pōt, ut oēs dictos modos resoluamus ad Elenchi definitionē. Primum quidē si a syllogistici fuerūt. Oportet enī ex ijs, quae posita sunt accidere cōclusionē, et (ut ita dixerī) ex necessitate, sed nō apparere. Deinde et secundū partes definitionis. Nā eorū qui sūt indictione, hi quidē sunt ppter duplex, ut equiuocatio, et oratio, & similis figura. Cōsuetū enī hoc oīa, ut hoc aliquid significare. Cōpositio aut, & diuisio, et accētus, quoniam quod differēs est, nō est eadē est oratio, aut nomē. Oportebat aut et idē esse, quē admodū & rē eandē, si debebat Elenchus & syllogismus esse. Ut si tunica, nō vestis syllogizetur, sed tunica. Nā uerū est, et illud, sed nō syllogizātū est: sed adhuc ei qui querit ppter quid, interrogatione opus est, quoniam idē significat. Qui uero secundū accidens, definitio syllogismo, manifesti sunt. Nā eandē definitionē oportet syllogismo

logismi, & Elenchi fieri attamen & adiungere contradictionē.
 Siquidē Elenchus syllogismus cōtradictionis est. Si igitur nō est
 syllogismus accidentis, nō fit Elenchus. Non enim sicū haec sint, ne-
 cesse est illud esse, id autē est albū, necesse est albū esse pp̄ syllogismū.
 Neq̄ si triangulus duobus rectis tres angulos habet aequales, & ac-
 cidit ei figurā esse, vel primū, vel principiū, quoniā figura, vel
 primū, vel principiū tale est. Nam non quatenus figura, vel
 primū, vel principiū, sed quatenus triangulus demonstratio est.
 Similiter autē et in alijs. Quare si Elenchus, est syllogismus qui-
 dam, non utique erit Elenchus, qui secundum accidens. Ve-
 rum propter hoc & artifices & omnino scientes ab inscijs redargu-
 unt. Nā secundū accidēs syllogismos faciunt contra sapientes, qui
 si non possunt diuidere, aut interrogati concedūt: aut non concedē-
 tes, putantur concessisse. Qui vero propter ipsum aliquo modo,
 & simpliciter, quoniam non de eodem negatio et affirmatio est.
 Nam aliquo modo albi, aliquo modo non albū, & simpliciter al-
 bi, si simpliciter non albū negatio est. Si igitur cū datur aliquo mo-
 do esse album, quis ut simpliciter dictum accipit, non facit Elen-
 chum. Apparet autē propter ignorantia ipsius quid est Elenchus.
 Manifestissimi autem omnium, qui prius dicti sunt, propter Elen-
 chi definitionē sunt. Et propterea sic nūcupati sunt. Nā propter
 orationis omissionē phātafia fit. Et diuisis hoc pacto cōmune in
 omnibus his ponēdū est orationis omisio. Qui vero ppter id qđ
 sumitur quod erat in principio, et nō causa, ut causa ponitur, ma-
 nifesti sunt d̄ definitionē. Nā oportet cōclusionē accidere eo quod
 haec sunt. Et rursum nō cōnumerato eo, quod erat in principio, qđ
 nō habent ij, qui sūt propter petitionem eius, quod est in principio.

ELENCHORVM.

Qui vero propter consequens, pars sunt accidentis. Nam con-
 sequens accidit. Differt autem ab accidente, quoniam accidens
 quidem est in uno solo sumere: ut idem esse flauum & mel, & al-
 bum & cygnum. Quod autem propter consequens, semper in
 pluribus. Nam quæ uni, & eidem sunt eadem, & sibi inuicem
 postulamus esse eadem. Propter quod fit qui propter consequens
 elenchus. Est autem non omnino verum, ut si sit album secun-
 dum accidens. Nam & nix, & cygnus albo idem. Aut rursus
 in Melissi oratione idem accipit factum esse, & principium ha-
 bere. Aut equalia fieri, et eandem magnitudinem accipere. Quo-
 niam enim principium habet, quod factum est, & quod habet
 principium factum esse postulat, tanquam ambo ei, quod est primum
 principium habere, eadem sint videlicet, factum esse, & finitum.
 Similiter autem & in ijs, quæ equalia facta sunt. Si eandem ma-
 gnitudinem & unam sumunt, equalia sunt. Et quæ equalia
 facta sunt, eandem & unam magnitudinem sumunt. Quare
 consequens sumit. Quoniam igitur propter accidens elenchus in
 ignorantia elenchi est, manifestum quoniam, & qui propter con-
 sequens. Inspiciendum autem est id & aliter. Qui vero propter
 id, quod est plures interrogationes unam facere, in eo sunt, quo-
 niam nos non enucleamus, siue non diuidimus propositionis ora-
 tionem. Nam propositio unum de uno. Idem enim terminus uni-
 us solius, & simpliciter rei est, ut hominis, & unius solius homi-
 nis, similiter autem & in alijs. Si igitur una propositio est, quæ
 unum de uno postulat, & simpliciter erit propositio talis inter-
 rogatio. Quoniam vero syllogismus ex propositionibus est, elen-
 chus autem syllogismus, et elenchus erit ex propositionibus. Si igitur

sur propositio unum de uno, manifestum: quoniam & hic in Elenchi ignorantia est. Nam apparet esse propositio, quae non est propositio. Si itaq; dedit responsionem, ut ad unam interrogationem, erit Elenchus. Si autem non dederit, sed apparet, apparens Elenchus. Quare omnes modi cadunt in elenchi ignorantiam. Qui quidem propter dictionem dicti sunt, quia est apparens contradictio, quod erat proprium elenchi. Alij autem propter syllogismi terminum.

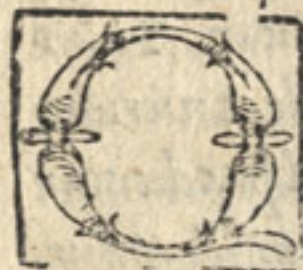
Causae deceptionū, captionū sophisticarū. Cap. VI.

Deceptio autem fit in ijs quidem, qui sunt propter equiuocationem, et orationem, quoniam non potest quis diuidere id, quod multipliciter dicitur. Nam quaedam non est promptum diuidere, ut unum & ens, & idem. In ijs autem, qui sunt propter compositionem, & diuisionem. Quoniam nihil putatur differre composita, & diuisa oratio, ut in plurimis est. Similiter autem & in ijs, qui sunt propter accentum. Non enim aliud videtur significare intensa & remissa oratio in aliquo, aut non in pluribus. In ijs vero, quae sunt propter figuram, ob similitudinem dictionis. Difficile est enim diuidere, quae similiter, & quae ut aliter dicuntur. Nam ferme, qui hoc potest facere, in procinctu est, ut videat verum. Maxime autem sciet innuere, quoniam omne, quod praedicatur de aliquo, arbitramur hoc aliquid esse, et ut unum intelligimus. Nam unum & substantiam maxime videtur sequi ipsum hoc aliquid, & ens. Quare & in ijs, qui sunt propter dictionē hic modus ponendus. Primum quidem, quoniam magis deceptio fit in ijs, qui cum alijs considerant, quam qui per seipsos. Ea autem
 quae

ELENCHORVM.

que cum alio est consideratio, per orationem est. Quae enim per se
 ipsos, non minus per ipsam rem. Deinde & per seipsos decepti ac-
 cidit, quando in oratione faciunt considerationē. Insuper deceptio
 ex similitudine. Similitudo autem ex dictione est. In ijs autem,
 qui sunt propter accidens, quoniam non potest diuidere idē &
 diuersum, & unum & multa, neq; quibus praedicationum om-
 nia haec & rei accidunt. Similiter & in ijs, qui propter cōsequēs
 sunt. Pars enim accidentis est consequēs. Insuper etiam in multis
 apparet, & postulatur hoc pacto, si hoc ab illo non separatur,
 nec ab altero separatur alterum. In ijs vero, qui sunt propter
 omissionem orationis, & in ijs qui sunt propter ipsū aliquo mo-
 do, & simpliciter, quoniam propter parum deceptio est. Nā qua-
 si nihil cōsignificet quid, aut aliquo modo, & simpliciter, aut ali-
 cubi, & nunc, & uniuersaliter concedimus. Similiter & in his,
 qui (quod in principio est) sumunt, & in non causis, & quicunq;
 plures interrogationes, ut unā faciūt. In omnibus enī his est de-
 ceptio ob id, quod est ppter parū. Nō enī exacte discernimus, ne-
 q; ppositionis, neq; syllogismi terminū propter praedictā causam.

Ex quibus locis captiones falsi. Cap. VII.

Quoniam autem habemus propter quanta sūt appa-
 rentes syllogismi. Habemus etiam propter quanta
 sunt sophisticis syllogismi, & elenchi. Dico autem
 sophisticum Elenchū & syllogismū non solum
 eum, qui apparet syllogismus, vel Elenchus, nō est aut: Sed et iā
 eum, qui est quidē, apparet aut ppter rei. Sūt aut illi, qui non se-
 cū dū rē redarguūt, & qui mōstrāt ignorantes, qđ quidē erat p-
 priū tēratū. Est aut tēratius pars Dialectica. Illa aut potest
 syllogizare falsū ppter ignorātiā eius, qui dat orationē. Sophi-
stici

ficti vero Elenchi tamen si syllogizent contradictionē, non ta-
 men faciunt manifestū, si ignorat. Nā & scientē impediūt huius
 modi oratiōibus. Quid autē illos habeamus, hac uia manifestū est.
 Nā pp quāta apparet audiētibus, ut interrogata syllogizare, pp
 haec et respōdētū uidebitur. Quare erūt syllogismi falsi pp hac aut
 omnia, aut quaedā. qđ enī nō interrogatus putatur dedisse, & in-
 terrogatus ponet. Verū in quibusdam simul accidit interrogare,
 quod deest, & apparere falsū: ut in ijs, qui sunt secūdu dictionē,
 & solacismū. Si ergo paralogismi contradictionis propter appa-
 rentē Elenchū sūt: Manifestū est, quoniā propter tot erūt & fal-
 sorū syllogismi, pppter quot & apparens Elenchus. Apparens au-
 tē pppter particulas ueri. Nā qđcūq; defuerit apparebit elenchus.
 Ut qui propter nō accidens, qui ad ipōssibile est, propter orationē.
 Et qui duas interrogationes, ut unā facit, pppter propositionē,
 & propter per se, qui propter accidens. Et propter huius particu-
 lā, qui pppter consequens. Insuper non ire, sed in oratione est acci-
 dere. Deinde propter uniuersale, contradictionē. Et secūdu idē
 & ad idē, & similiter. Et propter ipsū esse in aliquo, uel pppter
 unumquodq; horū peccat. Praeterea propter id, quod est non cōnis-
 merato eo, quod ē in principio, quod est in principio sumere. Qua-
 re habemus secūdu quanta sunt paralogismi. Secūdu enī plura
 non erunt, secūdu autē ea, quae dicta sunt, erunt ōnes. Est autē so-
 phisticus elenchus, non simpliciter elenchus, sed ad aliquē, & syl-
 logismus similiter. Nā si nō sumat id quidē, quod est pppter equi-
 uocum, unum significare, & quod pppter similitudinis figurā,
 solum hoc, & in alijs similiter: neque syllogismi, neque Elen-
 chi erunt, neque simpliciter, neque ad eum, qui interrogatur.

ELENCHORVM.

Si autem sumant, ad eum, qui interrogatur, erunt, simpliciter autem non erunt. Non enim unum significatum sumpserunt, sed apparens, & apud illum quidem:

De veris & falsis redargutionibus. Caput. VIII.

Propter quanta vero redarguunt, qui redargutionibus utuntur, non oportet tentare sumere sine omnium entium scientia, id autem non est unius artis. Infinitae enim sunt scientiae, quoniam et demonstrationes. Elenchi autem sunt & veri. Non quanta est demonstrare, est & redarguere eum, qui ponet contradictionem veri. Vt si commensurabilem posuerit diametrum, redarguet utique quis, quoniam incommensurabilis. Quare omnium oportet esse sciunt, quippe cum alij quidem sequantur propter ea, quae in Geometria sunt principia, & eorum conclusiones: alij autem propter ea, quae sunt in medicinali facultate: alij denique propter illa, quae sunt aliarum scientiarum. Insuper & falsi Elenchi similiter infiniti erunt. Nam secundum unamquamque artem est falsus syllogismus: ut secundum Geometricam Geometricus, & secundum Medicinalem facultatem, Medicinalis. Dico autem secundum artem, secundum illius principia. Manifestum est igitur, quoniam non omnium Elenchorum, sed eorum, qui sunt secundum dialecticam sumendi sunt loci. Nam ij communes sunt ad omnem artem & potentiam. Et eum quidem qui est secundum unamquamque scientiam Elenchum, sciens est considerare, siue cum non est, apparet, siue cum est, & quare est. Eum autem qui ex communibus est, & sub nulla arte cadens, dialectici. Nam si habemus ex quibus probabiles syllogismi in quolibet, habebimus ex quibus Elenchi. Elenchus enim est syllogismus contradictionis. Quare aut unus

aut

aut duo syllogismi contradictionis Elenchus est. Habemus igitur propter quanta omnes huiusmodi sunt. Si autem haec habemus et solutiones habemus. Nam illorum instantia solutiones sunt. Habemus etiam propter quot et apparentes sunt: apparentes autem non cuilibet, sed talibus. Infinita enim sunt, si quis consideraverit illa, secundum quot apparent quibuslibet. Quare manifestum est, quoniam Dialectici est posse sumere per communia quaedam, propter quot fit, aut qui est Elenchus, aut apparens Elenchus, aut Dialecticus, aut apparens Dialecticus, aut tertatius.

Orationes ad nomen et ad intellectum non bene deduci. Cap. IX.

Non est autem differentia orationum, quam quidam dicunt esse, has quidem ad nomen, illas vero ad intellectum. Absurdum enim est opinari alias quidem esse ad nomen orationes, alias autem, et non easdem ad intellectum: Quid enim est non ad intellectum, nisi quando non utitur nomine (qui putat interrogare) eo, ad quod is, qui interrogatus est, dedit? Idem autem id est et ad nomen. et ad intellectum, quando ad quod dedit intelligens. Si autem aliquis (nomen ipso plura significante unum putet significare et interrogans, et interrogatus ut: forte ens, et unum plura significant. Sed et respondens Zeno et interrogans unum putans esse, interrogavit, et est oratio, quoniam unum omnia, haec ad nomen est, et ad intellectum interrogatis disputata. Si autem aliquis plura putaverit significare, manifestum, quoniam non ad intellectum. Primum itaque circa huiusmodi orationes, quae plura significant, est ad nomen et ad intellectum. Deinde circa

et quae

ELENCHORVM.

quolibet est. Non enim in oratione est ad intellectum esse, sed in
 eo quod respondens se habet aliquomodo ad ea, quae dantur. De
 inde ad nomen contingit omnes eas esse. Nam esse ad nomen, hoc in
 loco est esse non ad intellectum. Si enim non omnes, erunt quaedam
 alia, quae neque ad nomen, neque ad intellectum. Illi vero dicunt om-
 nes, & diuidunt, vel ad nomen, vel ad intellectum esse omnes, ali-
 as autem non. Attamen quicumque syllogismi sunt propter id, quod
 est multipliciter, horum aliqui secundum nomen sunt. Nam ab-
 surde asseritur secundum nomen dici omnes, qui sunt propter dictio-
 nem. Sed sunt quidam paralogismi non in eo, quod respondens ad
 eos se habet aliquomodo, sed quia talem interrogationem oratio
 ipsa habeat, quae plura significet. Et omnino absurdum est de
 Elencho disserere, sed non prius de syllogismo. Nam Elenchus est.
 Quare oportet & de syllogismo prius, quam de falso Elen-
 cho, quoniam huiusmodi Elenchus apparens syllogismus contradic-
 tionis est. Quare aut in syllogismo erit causa, aut in contradictione.
 (Præcedere enim oportet contradictionem) quandoque autem in utro
 que erit apparens Elenchus. Est autem de eo quod est silentia dice-
 re, in contradictione, non in syllogismo. De eo autem quod est (quod non
 habet aliquis dare,) in utrisque. De eo vero, quod est, quoniam
 Homeri poema est figura per circulum, in syllogismo. Quae au-
 tem in utroque est, verus est syllogismus. Sed reuertamur iam, unde
 venit sermo. Vtrum quæ in disciplinis sunt orationes, ad in-
 tellectum sint, an non? Et si is, cui videtur plura significare trian-
 gulus, dederit ei non quasi eam figuram, de qua concluderat, quoniam
 duos recti: vtrum ad intellectum illius disputauit hic, an non? Lu-
 super si plura quidem significat nomen: ille autem non intelligit,
 neque putat quomodo is non ad intellectum disputat. Aut quomodo oportet in

interrogare præter assignationem diuisionis. Si & interrogauerit aliquis: si est signata dicere an non, aut est quidē? ut non. Est autē ut sic, Si autē aliquis dederit nullo mō, ille autē disputauerit. Nō igitur ad intellectum disputat, neq; ad nomen, quāuis illa oratio videatur earum esse, que ad nomen sunt. Nō ergo est genus aliquod orationum ad intellectū, sed illæ quidem ad nomen sunt. Et hmoi non oēs, quoniam neq; Elenchi, sed neq; apparentes elenchi. Sunt. n. & non p̄p̄dictionem apparentes Elenchi, ut qui p̄p̄ accidens, & reliqui. Si autē aliquis postulat diuidere, quoniā dico quidem silentia dicere, hæc quidem sic, illa autē sic, postulatum hoc erit primum absurdū. Nā quandoq; non videtur interrogatū multipliciter se habere. Sed impossibile est diuidere, qui nō putat, deinde docere quid aliud erit. Manifestū. n. faciet, quoniam pacto se habet ei, qui neq; cōsiderat, neque scit, neq; opinatur quoniam aliud aliter dicitur. Et quoniam in nō duplicibus quid p̄hibet et hoc facere: ut putas equales sunt unitates binarijs in quaternarijs? Sūt autē binarii hi quidē sic inexistentes, illi vero sic. Et putas contrariorū una est disciplina, aut non? Sunt autē cōtraria hæc quidē nota, illa vero ignota. Quare videtur ignorare, qui hoc postulat, quoniā aliud est docere, quā disputare. Et quoniā oportet quidē docentē nō interrogare, sed eū manifesta facere, illū autē interrogare.

De interrogatione tētatiuæ: et quid inter cōtentiosum, sophisticūq; intersit. Cap. X.

Nsuper ut affirmet, uel neget, postulare, non monstrantis est, sed expimētū sumētis. Nā tētatiua Dialectica quædam est, quæ p̄p̄t de omnibus inspicit, & speculatur nō sciētē, sed ignorantē, atque simulantē. Qui igitur secundum rē considerat

*communis, Dialecticusest. Qui uero id aparēter facit, sophisticus. Et syllogismus litigiosus, & sophisticus, unus quidē est appa-
rens syllogismus circa ea, de quibus Dialectica tētatiua est, quā-
uis uera sit conclusio. Nam eius, quod est propter quid decepto-
rius est. Et quicumq; (cum non sit secundum cuiusq; disciplinā) pa-
ralogismi uidentur esse secundum artem. pseudographemata
enim non litigiosa sunt quippe cum sint secundum ea quae sunt sub
arte paralogismi. Neq; si aliquod est pseudographema circa ue-
rum, ut Antiphontis, & Hippocratis quadratura per lunulas
Sed, ut Brisson quadravit circulum. Nam & si quadretur cir-
culus, quia tamen non secundum rem, ideo sophisticus. Quare et
qui ex his apparens syllogismus est, litigiosa oratio est, est & qui
secundum rem apparens. Nam qui secundū rem apparens syllo-
gismus est, quāuis sit syllogismus, litigiosa tamē oratio est. Ap-
parens enim est secundum rem, quare fallax, & iniustus. Quē
admodū enim ea (quae in certamine est iniustitia, quandā speciē
habet, et est quadam iniusta pugna sic in contradictione) iniusta
pugna contentiosa est. Nam & illic, qui omnino uincere uolunt,
oīa tentant. & hic, qui contentiosi sunt. Qui igitur uictoriae ipsi
us gratia tales sunt, contentiosi hoīes, licūq; amatores uidentur
esse. Qui autē gloriae gratia, quae induitijs est, sophistici sunt. Nā
sophistica est (ut diximus) pecuniarū quaedā aucupatiua ab ap-
parente sapiētia, qua propter demōstrationē apparentē appetūt
Et in eisdē orationibus quidē sunt litiū amatores, & sophistae,
sed non propter eadē. Et eadē oratio quidē erit sophistica, & con-
tentiosa, sed non propter idem: sed quatenus quidē est ob uicto-
riam apparentem contentiosa, quatenus uero ob sapiētiam, so-
phistica.*

phistica. Sophistica nanq̄ est quaedam apparens sapientia, nō autem existens. Contentiosus vero est quodammodo sic se habēs ad Dialecticum, ut pseudographus ad Geometricum. Nam ex eisdem dialectice paralogizat, ut Pseudographus Geometrice. Sed hic quidem non est contentiosus, quia ex principijs, & cōclusionibus, quæ sub arte sunt, pseudographiam facit. Qui aut̄ ex ijs, quæ sub Dialectica, circa alia, quod sit cōtentiosus, manifestū est. Ut quadratura quidem, quæ per Lunulas, non contentiosa. Illa vero Bryssonis, contentiosa. Et illam quidē non est transferre nisi ad Geometriam solum, quoniam ex proprijs est principijs. Hanc autem ad plures, quicumq̄ nesciunt quid est possibile in unoquoq̄, & quid impossibile. Nam accommodabitur, quam ut Antiphon quadravit. Vel si quis non dicat melius esse post cenā deambulare per Zenonis rationē, non medicinalis. Communis enim est. Si ergo omnino similiter se habebat contentiosa ad Dialecticam, ut pseudographa ad Geometricam, non ex illis utique erit contentiosa.

Orationes Dialecticorum, tentatiuorum que nō esse ad determinatum genus. Caput. XI.

Nunc autem nō est Dialecticus circa genus aliquod determinatum, neque demonstratiuus ullius, neq̄ talis, qualis vniuersalis. Nam neque omnia sunt in uno aliquo genere, neque si sint, possibile est sub eis dē principijs esse ea, quæ sunt. Quare & nulla ars earum, quæ aliquam naturam monstrant, interrogatiua est. Non enim possibile est utramuis partium dare. Syllogismus enim nō fit ex utrisque. Dialectica autem interrogatiua est. Si autem monstraret, quid

ELENCHORVM.

quid illud, nisi omnia: veruntamen prima, propriaque principia non interrogat. Nam si non daret, non iam haberet ex quibus amplius disputaret ad instantiã. Est aut̃ & hac tentatiua. Nã tentatiua nõ talis est, qualis est Geometria, sed qualẽ vtiq; haberet & nescius aliquis. Fieri enim potest, vt periculum sumat & is, qui nescit rem, de eo, qui nescit. Siquidem & dat non ex quibus scit, neque ex propriis, sed ex consequentibus, quacunque talia sunt: qua scientem quidem, nihil prohibet nescire artem, nescientem autem necesse est ignorare. Quare manifestum, quoniã nullius determinati tentatiua disciplina est. De omnibus enim est: si quidem artes omnes & quibusdam communibus vtuntur. Et ideo omnes illiterati quodammodo vtuntur Dialectica & tentatiua. Nam omnes vsque ad aliquid conantur diiudicare eos, qui pronunciant. Hec autem sunt communia. Nã illa nihil minus sciunt ipsi, quamuis videantur longe extra dicere, Redarguunt igitur omnes, nam sine arte quidem eo participant, cuius artificialiter est Dialectica, & arte syllogistica tentatiuus Dialecticus. Quoniam autem sunt multa quidem hac, & in omnibus, non talia vero, vt natura quedam sint, & genus, alia autem non talia, sed propria sunt: ex illis de omnibus experimentum possibile est sumere, & artem esse quandam, & non talem esse, quales que demonstrant. Quando quidem litigiosus non est omnino sic se habens, vt pseudographus. Paralogismus enim non erit ex determinati cuiusdam generis principijs. Sed erit circa omne genus vt is, qui est litigiosus. Locis igitur sophisticorum elenchorum hi sunt. Et quod Dialectici sit considerare de his, & hac posse facere, non difficile est videre. Nam

qua

que circa propositiones est disciplina, omnem habet hanc speculationem, & de elenchis quidem apparentibus dictum est.

Loci sophisticus interrogantium ad falsum aut inopinabile.
Caput. XII.

Ex eo, quod est falsum aliquid ostendere, & de eo, quod est orationem ad inopinabile inducere, hoc nimirum erat secundum propositum sophisticæ intentionis. Primum quidem ex eo, quia interrogat quodammodo. Et per hanc interrogationem accidit maxime. Nam id, ad nullum determinatum propositum interrogare, venatiuum est illorum. Temere namque dicentes peccat magis, temere autem dicunt, quando nullum habent propositum: et id, interrogare multa, quamuis determinatum id sit, ad quod disputant. Et id ea que videntur dicere se postulare, facit quandam idonitatem, ut ad inopinabile ducat, aut falsum. Et si interrogatus affirmet, aut neget illorum aliquid, dicere ad ea, ad que promptus est argumentari: potest tamen per hec nunc minus nocere, quam prius. Nam repetunt quid ad id, quod in principio. Elementum autem contingendi falsum aliquid, aut inopinabile, nullam statim interrogare positionem. Sed affirmare ob id se interrogare quod discere velit. Nam locum argumentationis consideratio hec facit. Ad falsum autem ostendendum proprius locus sophisticus est ducere ad talia, ad que abundet orationibus. Verum hoc facere, quemadmodum prius dictum est, est et bene est & non bene. Rursus ut ad inopinabilia ducat, considerare ex quo genere est, qui disputat. Deinde interrogare, quod pluribus illi dicunt inopinabile. Est enim singulis quibusque aliquid tale. Elemē

ELENCHORVM.

cum autem horum, sumere singulorū quocunq̄ positiones in pro-
 pōnibus. Solutio vero & horum competens fertur, ostēditur, quo-
 niam non propter orationem accidit inopinabile, quod quidem,
 & semper vult, qui contēdit. Insuper autem & ex voluntati-
 bus, & manifestis opinionibus. Nam non & eadem vo-
 lunt, & dicunt. Sed dicunt quidem decoratissimas oratio-
 nes. Volunt autem ea, quæ videntur prodesse: ut bene mori ma-
 gis: quam voluptuose vivere dicunt oportere, & agere iuste ma-
 gis, quam prave diuitijs affluere, volunt autem contraria. Eū
 igitur, qui dicit secundum voluntates, ad has manifestas opini-
 ones ducendum, eum vero, qui dicit secundum has, ad abscoſas.
 Vtouis enī mō necessariū est inopinabilia dicere. Nā aut mani-
 festas, aut ad immanifestas opiniones dicūt cōtraria. Plurimus
 autē est locus faciēdi dicere inopinabilia, quæ admodum Callicles
 in Gorgia scriptus est, dicens & veteres omnes arbitrati sunt ac-
 cidere, propterea quia id quod est secundum naturā, & id quod
 est secundum legem sunt contraria. (Contraria enim esse natu-
 ram & legem dicunt) & iustitiam secundum legem quidem
 esse bonum, secundum naturam autem non bonum. Oportet igitur
 ad eum quidem, qui dicit secundum naturam, secundum le-
 gem obuiare. Ad eum vero, qui secundum legem, ad naturam
 ducere. Nam utroque mō cōtingit dicere inopinabilia. Erat au-
 tem quod secundum naturam quidem ipsis verum: quod autē
 secundū legem est, multitudinē videtur. Quare manifestū, quo-
 niam & illi, quem aduodum & qui nunc aut redarguere, aut in-
 opinabilia dicere respondentem, conabantur efficere. Quædam
 autem interrogationes id habent, qđ secundū responsionem vtrū
que

que inopinabile est. Vt veruū sapientibus an patri oporteat obedire, & expedientia facere an iusta? & an iniuriam pati eligibilius quam nocere? Oportet autem ducere ad ea, quæ multitudini, & sapientibus sunt cōtraria. Nam si dicat aliquis, Vt ijs, qui circa orationes, ad ea, quæ multitudini. Si autem, Vt multi, ad ea, quæ sapientibus. Dicunt enim hi quidem ex necessitate beatum iustū esse, multitudini autē inopinabile est regē in foelicem esse. Est autē sic ad inopinabilia ducere idem ei, quod est ad eam, quæ est secundum naturā, & secundū legem contrarietate ducere. Nā lex opinio multitudinis. Sapientes autē secundū naturam, & veritatem dicunt. Et inopinabilia quidem ex his oportet querere locis.

De captivibus negationis & solæcismi. Cap. XIII.

DE eo vero quod est facere nugari, quid quidem dicimus nugari, iam monstravimus. Omnes autē tales orationes id volunt efficere, si nihil referat nomē & orationem dicere, duplum autem, & duplum dimidij idem est. Si igitur duplum est dimidij duplum, erit dimidij dimidii duplum. Et rursus, si pro duplo dimidij dimidij duplū ponatur, ter erit dictū dimidij dimidij duplū. E putas est concupiscentia delectationis: hæc autē est appetitus delectationis. Est igitur concupiscentia appetitus delectationis delectationis. Sunt autē omnes huiusmodi orationes in ijs, quæ sunt ad aliquid, quæcūque non solum genera, sed & ipsa ad aliquid dicuntur, & ad idē & unū a signantur: Vt appetitus alicuius appetitus, & concupiscentia alicuius concupiscentia, & duplum alicuius duplum, & duplū dimidij. Et in quibuscunq; quæ (cū substantia nō sint) ad aliquid eorum omnino sunt, quorū habitus sunt, aut affectus,

ELENCHORVM.

aut aliquid hmōi, in oratione ipsorū de illis prae dicatorum decla-
 ratur, ut impar numerus est mediū habens. Est autē numerus im-
 par. Est igitur numerus mediū habens. Et si symūs est cavit as
 nari: est autē ¶ naris s yma. Est ergo naris naris cavit as. Ap-
 parent autē facere non facientes quandoq̄, eo quod non interro-
 gant, si significet aliquid per se dictū duplū, an nō? ¶ si aliquid
 significat, utrū idē, an diversum. Sed conclusionē dicunt statim
 ¶ apparet propter nomen idē esse idē ¶ significare. Soloecismus
 autē quale quid est, dictum est prius. Est autē ¶ hoc facere, et nō
 facientē non videri, ¶ facientē non videri. Quē admodū Pro-
 tagoras dixit, si menis et pellex masculinū est. Nā qui dicit per-
 niciosam, soloecizat secundū illū, non apparet autē alijs. Qui autē
 perniciosum, videtur quidē, secundū nō soloecizat. Manifestū
 igitur quoniā et ars pōt hoc facere. Propterea quia plures oratio-
 nes, quae nō syllogizant, soloecismū videntur syllogizare, ut in
 elenchis. Sūt autē oēs pene apparentes soloecismi pp ipsum hoc, ¶
 quando casus neq̄ masculinū, neq̄ foemininū, sed neutrum signifi-
 cat. Nam ipsum hoc quidem masculinum significat, ipsum ve-
 ro hec, foemininum, ¶ ipsum hoc mediū quidē vult significa-
 re, ¶ saepe significat illa utraque, ut quid hoc est, Calliope, lig-
 num, coriscus. Masculini igitur ¶ foeminini differunt casus om-
 nes. Neutri vero hi quidē: illi autem nō. Cum datur igitur hoc
 saepe syllogizant, quasi dictum sit hunc. Similiter autē ¶ aliū
 casum pro alio, Paralogismus itaque fit, quoniam commune est
 ipsum hoc pluribus casibus. Nam ipsum hoc quandoque quidē
 significat ipsum h'c, quandoq̄ aut hunc. Oportet autē vicissim sig-
 nificare cū ipso est quidē, hic, cū ipso vero esse, hunc. Vt est Hip-
ponicus

ponicus, esse Hipponicū, & in foemininis nominibus eodē modo, et
 in ijs, quæ suppellectilia nuncupantur, habentia quidē foemini-
 ne, aut maris uocationē. (Quæcumq; enim in o & in e desinūt,
 hæc sola suppellectilis habent uocationē, ut ξυλον xilon. i. lignū,
 οχομιον, scanion idest funis. Alia autē (non sic maris aut foemi-
 nine) quorum aliqua referimus ad suppellectilia, ut κωνος ascos
 quidē, idest uter masculinū uomen κλινα, clina, idest lectica aut
 foemininum.) Quare & in talibus & ipsum est, & ipsum esse
 similiter facient differentiā. Et quodammodo similis est soloe-
 cismus ijs elenchis, qui propter non similia, aut ijs, qui propter fi-
 guram similiter dicuntur. Nam quæadmodum illic in rebus, ita
 hic in nominibus accidit soloecismū facere. Homo enim & albū
 & res & uomen sunt. Manifestum igitur, quoniam soloecis-
 mū tentandum ex dictis casibus syllogizare. Species igitur sunt
 hæc contentiosarum rationum, & partes specierum, & modi, qui
 dicti sunt.

De occultatione sophistica & contra moleste respon-
 dentes. Caput. XIII.

Issert autem non parum ad latendum, si ordi-
 nentur quodammodo ea, quæ ad interrogatio-
 nem sunt, quæadmodum in Dialecticis dictū
 est. Igitur post ea, quæ dicta sunt, hæc primū
 demceps dicenda. Est autem ad redarguen-
 dum, unum quidem prolixitas. Nam difficile simul multa cōs-
 picere. Ad prolixitatem uero elemētis utendū, quæ dicta sunt.
 Unum uero festinatio. Nā tardiores minus præuident. Insuper
 ira, & contentio. Nā conturbati minus omnia obseruare possūt.

ELENCHORVM.

Elementa aut̄ in e, & manifestū eū facere, qui vult iniuste agere, & circa omnia impudentē esse. Insuper permutatim interrogationes ponere, siue ad idē plures aliquis habeat orationes, siue & quoniā sic, & quoniā non sic. Simul enī accidit, aut ad plura, aut ad cōtraria obseruationē facere. Et oīo quaecunq; ad occultandū dicta sunt prius, utilia et̄ sunt ad cōtentiosas oratiōes. Nā occultatio latēdi gratia est. Latere aut̄ deceptionis. Ad eos aut̄, qui renuūt quaecunq; opinantur esse ad orationē, ex negatione interrogandū, ut contrariū velis, aut et̄ ex aequo interrogationē faciendū. Nā cū dubiū fuerit, quid velit sumere, minus insolescūt. Et quādo in partibus dederit quispiā singula inducētī, vniuersale sepe nō interrogandū est, sed ut dato vtēdū. Nā quādoq; putāt: & ipsi dedisse, et̄ audiētibus quoq; apparet pp̄ inductionis memoriā, ueluti perinde atq; nō interrogauerit uane. Et in quibus nō nāte significatur uniuersale, similitudine tamē vtēdū est ad id, qd̄ expedit. Nā latet similitudo plerunq;. Et adsumendū propositionē, contrariū oportet cōparando interrogare: ut si debeat sumere, quoniam oporteat per omnia patri obedire, utrum per omnia oportet obedire parentibus, an per omnia non obedire? & sepe id utrius multa cōcedendū, an pauca? magis enī (si necesse) uidebitur esse multa. Appositis enim iuxta se cōtrarijs, et̄ minora et̄ magna apparēt, et̄ peiora et̄ meliora hoībus. Valde aut̄ et̄ sepe facit uideri redargui, maxime sophistica calūnia interrogatiū, cū nihil solligizantes, nō interrogationē faciūt id, qd̄ est ultimū, sed cōcludētē dicūt ueluti syllogizantes, nō igitur hoc, et hoc. Sophisticū autē est, et̄ cū ponitur inopinabile, postulare qd̄ uidetur respondere, p̄posito eo, qd̄ apparet ex principio. Interrogationēq; talis sic faciēdo

do: *utrū tibi videtur?* Nā necesse est utiq; si interrogatio sit ex quibus est syllogismus, aut redargutionē, aut inopinabile fieri: cū dat quidem, redargutionē, cū vero non dat, neq; dare videtur, inopinabile: cum aut non dat, videri aut fatetur, redargutionis simile. Insuper quēadmodū in Rhetoricis et in redarguibilibus similiter cōtrarietates considerādū, aut ad eas, quæ ab eodē sūt dictæ, aut ad eos quos cōfitentur benedicere, aut agere. Adhuc ad eos qui vidētur tales: aut ad similes, vel ad plurimos, vel ad omnes. Etiā quēadmodū respondentes saepe cum redarguūtur, faciunt duplex: Sī debet accidere redargutio etiā interrogantibus tēdū quādoq; illocōtra instans, si sic quidē accidit, sic aut non, quoniā sic superserit, ut fecit eā Cleophon in Mēdrobulo. Oportet etiā desistentes ab oratione, reliqua conamina rescindere, et respondēti (si presenserit) prius instare et predicere. Conandū aut quādo q; et ad aliud ab eo, qd dictū est, illud extra sumentibus, si nō ad id, qd ppositū est, habeat aliquis argumēta, quod Lycophon fecit dū ppositū esset, ex arte lyrā cōmendare. Ad eos aut, qui exiūt ad aliquid argumentari, post quā videtur assignare causā, dictus aut quibusdā, obseruabilis (qd vniuersaliter accidit in redargutionibus) est, ut dicant cōtradictionē, ut qd affirmavit, negare, et qd negavit affirmare. Nō aut, quoniā cōtrariorū est eadē, vel non est eadē disciplina. Non oportet aut cōclusionē ppositiue interrogare. Quādā aut neq; interrogādū est, sed ut cōcessis utendū. Ex quibus igitur interrogatione et quonā modo interrogandū in contrariis exercitationibus dictum est.

SECUNDVS LIBER ELENCHORVM
 chorum sophisticorum Aristotelis.

De utilitate cognoscendi sophisticas orationes & appa-
 ratu ad eas diluendas. Cap. I.

Ex responsione autem, & quoniam modo oportet solvere, & quid, & ad quā utilitatem orationes huiusmodi profunt, post haec dicendum. Utiles ergo sunt ad philosophiā propter duo, primū quidem, qui haec quae ut plurimum propter dictionem sunt, melius se habere faciunt ad id, quod est quotupliciter unū quodque dicitur, & ea, quae similiter, & quae aliter in rebus accidunt, & in nominibus. Secundum autem ad eas, quae seipsum sunt quōnes. Nam qui ab alio facile captiose capitur, & id non sentit, ipse quoque a se id patietur per sepe. Tertium vero & reliquū adhuc ad gloriam, quoniam in omnibus exercitatus esse videbitur, & in nullo in experie se habere. Nam qui in orationibus cōicat & orationes vituperat, cum nihil habeat quod determinet de vitiositate earum, dat suspitionem, ut censeatur grauis, non quia verum sit, sed propter imperitiā. Respondētibus autem, quoniam modo obstitēdū sit aduersus huiusmodi orationes. Manifestū si quidem recte diximus prius ex quibus sunt paralogismi, et si (quae inquirēda sunt) superabundantias sufficienter diuisimus. Nō est autem idē sumētē orationē videre, & solvere vitiositatē, & interrogātis posse occurrere celeriter. Nā quod scimus saepe transpositū ignoramus. Insuper quae admodū in alijs id, quod citius & tardius, ex exercitacione fit magis, sic & in orationibus se habet. Quare si manifestū quidē sit nobis, immeditati autem simus, priuamur oportunitati

tunitatibus frequenter. Accidit autem quandoque, sicut in linearum descriptionibus. Nam et illic resolventes quandoque componere rursus non possumus, sic et in redargutionibus. Nam scientes propter quid orationem accidit conectere, solvere tamen orationem impotentes sumus. De apparenti solutione respondentis. Cap. II.

Rimus igitur, quemadmodum syllogizare dicimus opinabiliter quandoque magis, quam vere eligere oportere: sic et solvendum quandoque magis opinabiliter, quam ad veritatem. Nam omnino aduersus contentiosos est reluctandum, non ut eos, qui redarguunt, sed qui redarguere apparent. Non enim dicimus eos syllogizare, quare ut non videatur emendandum. Nam si redargutio est contradictio ex quibusdam non equiuoca, nihil opus est diuidere ad amphibola, et equiuocationem, non enim facit syllogismum. Sed nullius aliterus gratia diuidendum est, nisi quia conclusio est redargutioni similis. Non ergo redargui, sed videri cauendum est. Nam interrogare amphibola, et que propter equiuocationem sunt, et quas cumque alias huiusmodi cauillationes, et veram redargutionem adumbrat, et redarguentem, et non redarguentem incertum reddit. Nam reuera in fine cum conclusum fuerit dicere potest se non ad ipsum, quod affirmavit, negare, sed equiuoce aut amphibolice, et si in idem ferat, quod maxime contingit, incertum erit, si redargutus est. Incertum enim si vera nunc dicit. Si vero diuidens interrogasset equiuocum, aut amphibolum, non incerta esset redargutio. Et quod querunt, nunc quidem minus, prius autem magis contentiosi, si vel non respondere interrogatum esset utique: nunc autem, quia non bene interrogant inquirentes, necesse est, ut respondeat aliquid is, qui interrogatus

ELENCHORVM.

Datus est, corrigens vitium interrogationis, quia diuiso sufficien-
 ter, uel sic, uel non, necesse est dicere respondentem. Si autem ali-
 quis putet eam, quae est secundum equiuocationem, redargutionē
 esse, quodam modo non erit respondentem effugere, quin redar-
 guatur. Nam in ijs, quae oculis subiecta sunt, necessarium erit no-
 men, quod affirmauit, negare, & quod negauit affirmare. Enī
 uero (ut diluunt quidam) nihil prodest. Nam non Coriscum ai-
 unt esse Musicū & non Musicum, sed hunc Coriscum Musicū,
 & hunc Coriscū non Musicū. Eadem enim erit ratio Coriscū,
 ei, quae est hunc Coriscum Musicū esse, uel non Musicū esse, uel
 nō Musicum, quod idem sit id, de quo simul affirmāt, & negāt.
 Sed fortasse non idem significat, quoniam nec illic nomen, quare
 in aliquo differt. Si autem huic quidem simpliciter dicendo Coris-
 cum assignent. Illi autem addant aliquem, aut hunc, absurdum
 est. Nihil enim magis quam alterum. utrolibet enim nihil dif-
 fert. Non sic igitur, sed quia incertus quidem est, qui non determi-
 nauit ambiguitatem, utrum redargutus est, aut nō redargutus,
 datum profecto est in orationibus diuidere. Quare manifestū,
 quoniam nō determinādo dare interrogationem, sed simpliciter,
 peccatum est, quoniā & si non ipse, tamen oratio redargute simi-
 lis est. Accidit tamen saepe uidentes amphiboliam torpescere di-
 uidere, & propter frequentiam eorum, qui haec proponūt, et ne ad
 omne uideantur molesti esse. Deinde non putantibus propter id
 fieri orationem, saepe profecto occurrit inopinabile. Quapropter,
 quia datum est diuidere, non est cunctandum, quemadmodum
 dictum est prius. Si autem duas interrogationes non unā inter-
 rogationem fecerit quispiam, neq; utiq; propter equiuocationem,
uel

vel amphiboliam fieret paralogismus, sed Elenchus, uel non.
 Quid enim differt interrogare, si Callias & Themistocles Mu-
 sici sint, quam si ambobus unum nomen esset existentibus diuer-
 sis. Nam si plura significat quam unum, plura interrogauit.
 Si igitur non rectum est ad duas interrogationes unam respon-
 sionem cētere sumere simpliciter, manifestum, quoniam nulli eo-
 rum, quae equiuoca sunt, cōuenit respondere simpliciter. Nec si de
 omnibus quidem verū sit, uelut icensent quidā. Nihil enī differt
 hoc, quam si interrogasset Coriscus, & Callias utrum domi sint,
 an non sint domi? Siue enim absint ambo, siue non absint, utroq;
 modo plures sunt propōnes. Non enim si uerum est dicere, interro-
 gatio propter id una est. Possibile enim est ad decies millenas in-
 terrogatas qōnes, omnes sic uel non, uerum esse dicere. Attamē
 non est respondendum una responsione. Interimitur enim dispu-
 tatio: id autem simile ac si idē nomen imponatur diuersis. Si igi-
 tur non oportet ad duas interrogationes unam responsionem da-
 re, manifestum, quoniam nec in equiuoco sic, uel non dicendum.
 Nec enim qui dixit, respondet, tam & si dixit. Id uero ideo ad-
 mittunt quodam modo in disputabilibus, quoniā latet ipsum acci-
 dens. Quoniam igitur (ut diximus) redargutiones quaedā uide-
 tur esse, quae non sunt, eodem quoq; modo & solutiones quaedam
 uidentur esse, quae non sunt, quas dicimus quādoq; opere praeiudicium
 magis afferre, quam ueras in contentiosis orationibus, & in ea
 (quae ad duplex est) occurssione. Itaq; respondendum in ijs, quae ui-
 dentur, esto dicendo. Nam & sic minime fiet redargutio. Si ue-
 ro aliquid, quod inopinabile sit, cogatur dicere, hic maxime addē-
 dum uideri. Si enim neque redargutio, neque inopinabile uidebi-

ELENCHORVM.

tur fieri. Quia uero quo pacto petitur, quod est in principio. Manifestum est, si sint propinqua, interimendum, neque aliqua esse, est concedendum, perinde ac si quod in principio est, petat. Et quando aliquid tale postulauerit quispiam, quod necessarium quidem est accidere expositione. sit autem falsum, uel inopinabile idem dicendum. Nam quae ex necessitate accidunt, eiusdem uidentur esse positionis. Insuper quando uniuersale non nomine, sed similitudine sumitur, dicendum quoniam non sic datum est, neque (ut proposuit) sumit, nam et propter id fit saepe redargutio. Cum autem prohibetur his, ad id, quod non bene ostensum est, recedendum, obstitendumque secundum dictam determinationem. In his igitur quae proprie dicuntur nominibus, necesse est respondere uel simpliciter, uel diuidendo. Quae autem subintelligentes proponimus, ut quaecumque non plane, sed truncatim interrogantur, propter id accidit redargutio. Vt putasne quicquid est Atheniensium, est possessio Atheniensium? sic. Similiter autem et in alijs? At qui homo est animalium? sic. Possessio igitur animalium homo. Nam hi enim animalium esse dicimus, quia animal est: ueluti Lysandrum Lacedaemoniorum, quia Lacedaemonius est. Manifestum igitur, quoniam in quibus obscurum est, quod proponitur, non simpliciter est concedendum. Quando uero duobus existentibus, cum hoc quidem est, alterum ex necessitate esse uidetur, cum uero alterum est, hoc non ex necessitate, interrogato utroque, oportet quod minus est, dare. Nam difficile est syllogizare ex pluribus. Si autem argumentetur: quoniam huic quidem est contrarium, illi autem non est, si oratio uera sit, contrarium esse est dicendum. At nomen alterius positum non esse. Quoniam autem nonnulla eorum, quae dicuntur, plures eum, qui non concedit, falsum dicere aiunt. Aliqua uero non. ut quaecumque ambigunt, (utris

 enim

enim corruptibilis: vel immortalis sit anima animalium, non exploratum est multis) in quibus igitur incertum est, quod proponitur utrum vi sententiae. Vocant enim sententias, & veras opiniones & totas negationes, ut diameter incomensurabilis est. Insuper de quo verum dubitatur, transferens quispiam nomina, maxime latebit in illis. Nam quia incertum est utro modo se habeat verum, non videbitur sophisticè agere. Propterea autem quia est dubium, non videbitur falsum dicere. Nam translatio faciet orationem sine redargutione videri. Praeterea quascunque interrogationes praesenserit aliquis, praestandum est, & predicendum. Nam sic maxime interrogantem prohibebit.

De recta solutione loci. Caput. III.

Quoniam autem recta solutio est manifestatio falsi syllogismi, ob quamcunque interrogationem accidat falsum. Falsus autem syllogismus dicitur dupliciter. nam aut syllogizatum est falsum, aut si cum non est syllogismus, videtur esse syllogismus: erit & quae nunc dicta est solutio, & apparentis syllogismi, ob quam videtur esse interrogationis correctio. Quare contingit orationes syllogizantes quidem interimere. Apparentes autem diuidentur solvere. Rursum quoniam syllogizantium orationum, haec quidem veram, ille autem falsam habent conclusionem: eas quidem quae secundum conclusionem sunt falsae, duobus modis contingit solvere: tum quia interimitur aliquid eorum, quae interrogata sunt, tum etiam, quia ostenditur conclusio non sic se habere. Eas autem, quae secundum propositiones, quoniam interimitur quiddam solum, nam conclusio vera est. Quare volentibus solvere orationem, primum qui-

de inspectiōe, si syllogizat, aut non syllogizat. Deinde utrum
 vera sit cōclusio, aut non vera quatenus vel diuidentes, vel inte-
 rimentes soluamus. Et iterū interimētis, hoc vel illo mō, quē ad
 modū dictū est prius. Differt aut plurimū et interrogatā et non
 soluere orationem. Nam praevidere, difficile est. Per ociū autem
 videre, facile. Earum igitur, quae propter equiuocationē, & am-
 phiboliā redargutionū, sunt, aliae quidam habēt aliquam interro-
 gationē plura significantem, aliae aut cōclusionē multipliciter di-
 ctā: ut in ea quidē, quae est silentē dicere, conclusio est duplex. In
 ea vero, quae est non cōscire scientem, tot in hoc, sciens dicere, vel
 agere, & illud conscit, quod dicit, vel agit. Hic aut sci dicere
 iambica. Igitur conscit & iambica, una interrogationum āphi-
 bola est. Et duplex quidem quandoq; autē non est ens, & quādo
 quae autē non est ens, & quandoq; significat duplex, hoc quidē ens
 illud vero non ens. Quibuscunq; igitur in fine est multiplex,
 nisi prius sumpserit contradictionem, non fiet redargutio: ut in
 eo, quod est cacum videre. Nam sine contradictione non fiet
 redargutio. Quibuscunque vero in interrogationibus,
 non necesse est praenotare, quod duplex est, nam non ad hoc,
 sed propter hoc fit oratio. In principio autem ad duplex et nomē
 & orationem, sic respondendum, quoniam est quidem ut sic, est
 autem, ut non. Ut de eo, quod est silentem dicere, quoniam est,
 ut sic, est autem, ut non. Et quae expediunt, agendum, est quidē
 quae sic, est autem, quae non. Nam expedientia dicuntur multipli-
 citer. Si autem lateat, in fine addendo interrogationi, corrigē-
 dum est. Est ne silentē dicere? non, sed hunc silentem. Et in ijs,
 quae ipsam multipliciter habent in propositionibus, similiter nō pu-
 tas

tas consciunt. quoniam sciunt? sic. Sed non sic scientes. Non enim est idem, quoniam non est conscire, & quoniam sic scientes, non est. Et omnino oblectandum est, tametsi simpliciter syllogizetur quod non rem, quam dixit, negauerit, sed nomen, quare, id nō est redargutio. Manifestum autem & eas, que sunt propter diuisionem, & cōpositionē, quomodo soluendū. Nam si diuisa & composita oratio aliud significat, cum concluditur, contrarium dicendum. Sunt autē omnes hmoi orationes secundum cōpositionē & diuisionē, putas ne quo vidisti tu hunc percussum, illo percussus est hic? Et quo percussus est, illi tu vidisti? Habent igitur non nihil & āphibolicarū interrogationum, sed sunt secundum cōpositionē. Nā non est duplex ob id, quod est secundum diuisionē. Non enim eadē oratio fit diuisa. Siquidē non & orus & horus accētus sic prolata, alterum significant. Sed in scriptis quidē idem nomē, cum ex eisdem elementis scriptum sit, & similiter. Et illic iā signa faciunt, prolata non eadē. Quare non duplex, quod propter diuisionem est. Manifestum ē, quoniā non omnes redargutiōes sunt propter duplex, veluti quidā dicunt. Diuidendū igitur ei, qui respondet, non enim idē est dicere videre oculis, percussum, et dicere oculis percussum, videre. Et Euthydemī oratio, putas ne vidisti tu nunc existentes in Pyreo naues, in Sicilia existens. Et rursum putas ne bonum existentē sutores malum esse. Si autem utique quis bonus existens sutor, malus, quare sutor malus. Putas ne quorum disciplina sunt bona, bonas esse disciplinas. Malī autem bona disciplina, bona ergo disciplina malum. Sed cum & malum, & disciplina sit malum, fit, ut mala disciplina sit malum, sed malorum disciplina bona. Putas ne verum dicere

ELENCHORVM.

nunc, quoniam tu factus es? Factus es ergo nunc, an aliud significat diuisum. Verum enim est dicere nunc, quoniam tu factus es. Sed non nunc tu factus es. Putas ne, ut potes, & quae potes, sic & ipsa facies, non citharizās autem habes potestatem citharizādi, citharizabis igitur non citharizās. An non habet potestatem huius, ut non citharizans citharizet, sed non cum facit hoc, ut faciat. Soluūt aut quidam id, & aliter: nam si dedit, ut potest facere, non dicunt accidere nō citharizantē citharizare. Non enī omnino, ut potest facere datum est facere. Non idem aut esse est, ut potest, & omnino, ut potest facere. Sed manifestum, quoniam nō bene soluūt. Nam orationū ōnium quae ppter idem, eadē solutio. At eadem non accommodabitur ad omnes, nec omnino ad interrogata, sed est ad interrogantem, & non ad orationē. Propter accentum autem orationes non sunt, neq; in ijs, quae scribuntur, neq; in ijs, quae dicuntur, praeterquam si quae paucae sunt. Ut haec oratio, putas ne est, quod habites domus, sic igitur ipsum quod ne habites, negatio eius est, quod habites, dicebas autem esse quod ne habites domum, negat igitur te habitare domum. Quo modo autem solvendum est, palam. Non enim idem significat grauius, & acute prolatum. Manifestum autem & in ijs, quae fiunt propter id quod similiter dicuntur, cum non sint eadem, quomodo obsistendum, ut quoniam habemus praedicamentorum genera. Nā hic quidē dedit interrogatus nō esse aliquid eorū, quaecūq; quid est, significant. Ille vero ostēdit esse aliquid eorū, quae sunt ad aliquid, aut quāta, quae quidē vidētur quid est significare ppter dictionē. Ut in hac oratione, putas ne cōtingit idē simul et facere et fecisse? non. Sed & videre simul & vidisse idem, & secūdū idem contingit

tingit. Putas ne est aliquid eorum, quæ sunt pati, ficere aliquid? non. Non ne igitur secatur, uritur, operatur similiter dicuntur, et hæc pati aliquid significat. Quid aut rursus dicere, currere, videre, similiter inuicem dicuntur. Sed videre est et ire aliquid, quare est et pati aliquid, simul aut et facere. Si aut aliquis illic dans non contingere simul idem facere et fecisse, videre et vidisse, dicat fieri posse, non dum redargutus est. Si non dixerit videre facere aliquid, sed pati. Indiget enim hac interrogatione. Sed ab audiente creditur datum esse cum et secare facere aliquid, et secari fieri aliquid dedit. et quæcumque alia similiter dicuntur. Nam reliquum ipse addit, qui audit velut similiter dictum, uerum illud dicitur quidem non similiter, videtur autem propter dictionem. Idem autem accidit hic, quod in equiuocationibus. Putat enim in equiuocis inscius orationum, quid dixit, negare rem, non nomen. Ideoque adhuc indiget interrogatione, si ad unum aspiciens dicat equiuocum. Sic enim dante, erit redargutio. Similes autem et hæc orationes illis, si quod quis habens, postea non habet, amisit. Nam unum solum amittens calculum, non habebit decem calculos. An quod non habet quidem prius habens amisit. Quantum autem vel quot non habet, non necesse est tot amittere. Interrogans igitur quod habet, colligit in quot. Nam decem aliquot. Si igitur dixisset a principio: si quot quis non habet, prius habens, putas ne amisit tot, nullus utique dedisset: sed aut tot, aut horum aliquid. Et quoniam dabit aliquis quod non habet. Non enim habet unum solum calculum. An non dedit, quod non habuit, sed ut non habuit, unum. Nam solum non quid significat, neque quale, neque quantum, sed ut se habet ad aliquid, ut quoniam non cum alio. Quemadmodum si dicat, putas ne
quod

ELENCHORVM.

quod non aliquis habet, dabit? non annuēte autē, interroget: si dabit quis aliquid cito, quod non habet cito? astruente autem, syllogizet, quoniam dabit quis quod non habet. Et manifestum, quoniam nō syllogizauit, nā cito nō est quid dare, sed hoc modo dare. Quo autē modo non habet, dabit aliquis, ut quod delectabiliter habet, moeste dabit. Similes autem & haec omnes: putas ne quam non habet, manu percutiet quis aut quem non habet, oculo videbit? Non enim habet unum solū oculū. Soluūt autem nonnulli dicentes, quod etiam habeat unū solum & oculum, & aliud quodlibet, qui plura habet. Quidam autē & ut quod habet, accepit. Dedit enim unū solum hic calculum, et hic habet (dicunt) unū solum ab hoc calculū. Accepit enim ab hoc, ergo unum solum habet hic calculum. Alij autem statim interrogationē interimētes quia contingit quod non accepit, habere. ut vinum accipientem suauē, si corrumpatur in acceptione, habere acre. Sed quod dictū est & prius, hi omnes non ad orationē, sed ad hominē soluūt. Nā si esset haec solutio, dantem oppositū non possibile esset soluere, quē admodum & in alijs. Vt si est quidem quod, est autem quod non solutionem utiq; simpliciter dici, det, concludit. Si autē non cōcludit, non erit solutio. Et in praedictis omnibus datis non dicimus fieri syllogismum. Insuper autem & haec sunt ex huiusmodi orationibus, Putas ne quod scriptum est, scripsit quis? Scriptum est autem quoniam nunc tu sedes, falsa iam oratio, erat autem vera, cum scribebatur, igitur simul scribebatur falsa, & vera. Nā falsam aut veram orationē, vel opinionem esse, non hoc sed quale significat. Eadē enim oratio, & in opinione. Et putas ne quod discit discens, hoc est, quod discit? Discit autē aliquis quod est tarde, cele-

riter. Non igitur quod discit, sed ut discit, dixit. Et putas ne quod ambulat aliquis pessundat. Ambulat autem totam diem. An non quod ambulat, sed quando ambulat, dixit. Nec cum cyphum quis bibit, quod bibit, sed ex quo. Et putas ne quod quis sciuit, hoc inueniens vel discens sciuit? Quorum autem hoc quidem inuenit, illud autem didicit, ambo haec neutrum. An quod quidem omne, haec autem non omnia. Et quoniam est quis tertius homo a se, et ab unoquoque. Nam homo, et omne commune, non hoc aliquid, sed quale quid, vel ad aliquid, vel aliquo modo, vel huiusmodi aliquid significat. Similiter autem et in hoc: Coriscus et Coriscus Musicus, utrum idem alterum? Nam illud quidem hoc aliquid, hoc autem quale quid significat. Quare non est idem exponere, exponere autem non facit tertium hominem, sed id ipsum quid esse concedere. Non enim erit hoc aliquid esse, quod Callias, et quod homo est. Neque si quis expositum non idem quod hoc aliquid esse dicat, sed id, quod quale quicquam refert. Erit enim praeter plures unum quid, ut homo. Manifestum ergo, quoniam non dandum hoc aliquid esse, quod communiter praedicatur de omnibus, sed aut quantum, aut quale, aut ad aliquid, aut aliquid talium significare. Omnino igitur in iis, quae propter dictionem sunt orationibus, semper per oppositum erit solutio, quam propter quod est oratio. Ut si propter compositionem oratio, est solutio diuidendo. Si autem propter diuisionem, componendo. Rursum si propter accentum acutum, grauis erit solutio. Si vero propter grauem, acutus. Si autem propter equiuocationem est, oportet oppositum nomen dicendo soluere: ut si animatum accidit dicere, negando non esse, manifestum, quoniam est inanimatum. Si autem inanimatum dixit, hic animatum syllogizet, dicendum,

quoniã est inanimatũ. Similiter autẽ & in amphiboliã. Si autẽ
 secundũ similitudinẽ dictionis, oppositũ erit solutio. Vt putas ne
 quod non habet: dabit aliquis, An non quod non habet, sed ut
 non habet, ut vnũ solum calculũ. Putas ne quod scit aliquis dis
 cens, vel inueniẽs scit? At tamen non quã scit, & si quod ambu
 lat, pessundat, non tamen quando. Similiter autem & in alijs.
 De diluendis argutijs accidentis. Cap. III.

D illas vero, quã propter accidẽs, vna quidẽ in ip
 sis solutio est ad oẽs. Cũ enim indeterminatum, sit
 quando dicendũ de re, cũ aliquid accidenti inest: et
 in quibusdã quidẽ videtur, et dicunt, in aliquibus
 autẽ non dicunt necessarium esse, dicendũ ergo conformãtes simi
 liter ad omnes, quoniã non est necessarium verum habere oport
 et, & proferre. Sunt autẽ oẽs huiusmodi orationes propter acci
 dens ut putas ne scis, quod debeo te interrogare? Age cognoscis
 ne venientem, aut coopertum? Putas ne statua tuũ opus est? An
 tuus canis pater. Sunt ne paucis pauca, pauca. Manifestũ enim
 in omnibus his, quoniam non necesse est, quod de accidente dici
 tur, & de re verum esse. Solum enim ijs, quã secundum substan
 tiam sunt indifferentia, & quã vnũ sunt omnia videntur
 eandem inesse? Bono autem, nõ idem est bonum esse, & venturũ
 esse interrogare. Neque venienti, aut cooperto, & venientẽ esse
 & coriscum: Quare non si cognosco Coriscum, ignoro autem
 venientem, eundem cognosco & ignoro. Neque si hoc est
 meum, est autem opus, meum est opus, sed possessio, vel res, vel
 aliud quippiam, eodem autem modo & in alijs. Soluunt autem
 quidã